

Razvoj nautičkog turizma

Nadi, Luchas

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:813928>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

LUCHAS NADI

RAZVOJ NAUTIČKOG TURIZMA

Diplomski rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

LUCHAS NADI

RAZVOJ NAUTIČKOG TURIZMA

Diplomski rad

JMBAG: 0303057224, izvanredni student

Studijski smjer: Sveučilišni diplomski studij

Poslovna ekonomija – Turizam i razvoj

Predmet: Selektivni turizam

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Turizam

Mentor: Dr.sc. Aljoša Vitasović

Pula, veljača 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom

_____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1 Predmet istraživanja	2
1.2 Svrha i cilj istraživanja	2
1.3 Hipoteze rada	3
1.4 Struktura rada.....	3
2. Razvoj nautičkog turizma u svijetu	4
2.1 Određenje pojma nautičkog turizma.....	4
2.2 Povijesni razvoj nautičkog turizma	6
2.3 Preduvjeti razvoja nautičkog turizma	8
3. Elementi nautičkog turizma.....	11
3.1 Obrazovanje skipera	11
3.2 Motivi putovanja	13
3.3 Luke nautičkog turizma	15
3.3.1 Sidrišta	16
3.3.2 Suhe marine.....	17
3.3.3 Privezišta	18
3.3.4 Marine	19
3.4 Edukacija.....	21
3.5 Proizvodnja plovila	22
4. Suvremeni nautički turizam.....	23
4.1 Europski nautički turizam.....	23
4.2 Suvremeni trendovi	24
4.3 Promocija nautičkog turizma	27
4.4 Plovni putevi	28
5. Nautička ponuda i potražnja	29
5.1 Kružna putovanja	29
5.1.2 Utjecaj kruzing turizma.....	31
5.2 Čarter nautički turizam	33

5.3 Utjecaj ronjenja na nautički turizam.....	37
5.4 Razvoj turističke potražnje.....	38
6. Usporedba nautičkog turizma u Europi.....	40
6.1 Prednosti i mane nautičkog turizma na Jadranu.....	40
6.2 ISO norme za razvoj nautičkog turizma.....	42
6.3 Dionici razvoja nautičkog turizma u RH.....	43
6.4 Croatia Sailing Academy	45
6.5 Unaprjeđenje nautičke ponude Republike Hrvatske	46
6.6 Državni zavod za statistiku	48
7. Razvoj ACI marina.....	49
7.1 Povijest Aci-ja.....	49
7.2 Ponuda Aci marina	51
7.3 SWOT analiza (Slabosti i prijetnje nautičkog turizma) na primjeru Aci-ja	52
8. Prijetnje nautičkom turizmu.....	56
8.1 Negativni utjecaj razvoja nautičkog turizma.....	56
8.2 Posljedice pandemije Covid-19	57
9. Zaključak	61
Literatura	64
Popis tablica i slika	67
Sažetak.....	68
Summary	69

1. Uvod

Razvoj nautičkog turizma kao jednog od najperspektivnijih oblika selektivnog turizma ima vrlo veliku važnost za uspješnost cjelokupne turističke grane, potreban pristup vodama ne omogućuje svim zemljama plasiranje nautičke ponude na svjetskom turističkom tržištu. Zemlje koje imaju privilegiju izlaska na mora, rijeke i jezera moraju maksimalno iskoristiti mogućnosti koje nautički turizam nudi i razvoj istog voditi na održiv način. Turisti nautičari posjeduju visoku platežnu moć i stupanj obrazovanja, iako postoji prostor za podizanje cijena, isti ne može postojati za manjak kvalitete. Visoko obrazovani pojedinci imaju i visoku razinu zahtjevnosti koju turistička ponuda mora ispuniti, nautički turizam specifičan je selektivni oblik turizma koji se iz dana u dan razvija, dok se svjetski trendovi konstantno mijenjaju. Kako bi ponuđači usluga privukli turiste, nautička ponuda mora konstanto biti u skladu s svjetskim trendovima, ciljati nadmašiti prosječnu kvalitetu ponude i istaknuti se od konkurencije pomoću kreativnošću, kvalitetom, cijenama i dodatnim uslugama.

Razvoj nautičkog turizma može biti vrlo kompleksan ovisno o faktorima kao što su geografski položaj i klima unutar turističke destinacije koja želi razviti isti. Brodovi koji se koriste kao primarno sredstvo nautičkog turizma mogu biti u vlasništvu turista ili poduzeća koja se bave iznajmljivanjem plovila. Navedena plovila potrebno je dovesti u turističku destinaciju te privezati ih na sigurno mjesto, za isto je potreban razvoj infrastrukture, pomorskih puteva i luka unutar turističke destinacije.

Razvoj nautičkog turizma simultano utječe na razvoj svjetskog pomorstva i gospodarstva, za sobom snosi mnoge pozitivne faktore no i neke posljedice, iste se mogu spriječiti kvalitetnim upravljanjem, dobro osmišljenim strategijama i poticajima. Najintenzivniji razvoj nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj tek mora doći na red, no isti će biti odgođen za nekoliko godina kao posljedica pandemije covid-19.

1.1 Predmet istraživanja

Predmet rada je razvoj nautičkog turizma, istraživanje trendova i faktora koji utječu na razvoj i prosperitet istog. Suvremeni trendovi u svjetskom turizmu konstantno se mijenjaju, znanstveni radovi koji su promatrali nautički turizam tijekom prošlog stoljeća nisu relativni kao novonastala istraživanja. Potrebno povećati broj znanstvenih radova na toj temi s ciljem unapređenja nautičkog turizma.

1.2 Svrha i cilj istraživanja

Svrha rada je obraditi razvoj nautičkog turizma uzimajući Republiku Hrvatsku kao dobar primjer implementacije istog. Uz potrebne uvjete za razvoj i povijesni razvoj nautičkog turizma, posebni se naglasak stavlja na trenutno stanje u svjetskom turizmu i predviđanje budućnosti uzimajući u obzir posljedice koje bi trenutna svjetska pandemija ostavila na turizam.

Cilj istraživanja je istražiti ulogu i značaj razvoja nautičkog turizma, prikazati slabosti i prijetnje s ciljem sprječavanja istih u budućnosti. Također se cilja prikazati pozitivne učinke koje razvoj nautičkog turizma ostavlja nad cjelokupnu turističku destinaciju.

1.3 Hipoteze rada

Razvoj nautičkog turizma ostavlja vrlo pozitivne posljedice na cjelokupnu turističku destinaciju, iskorištavanje potencijala istog moglo bi revitalizirati lokaciju.

Za provođenje kvalitetnog razvoja nautičkog turizma potrebno je voditi računa o zaštiti prirode i održivom razvoju.

1.4 Struktura rada

Rad se sastoji od 9 poglavlja, prvo poglavlje rada je uvod u kojemu se predstavljaju: predmet istraživanja, svrha, cilj, hipoteze i struktura rada. Drugo poglavlje se odnosi na općeniti razvoj nautičkog turizma, određuje se pojam, povijesni razvoj i preduvjeti razvoja nautičkog turizma. Treće poglavlje pod nazivom elementi nautičkog turizma određuje potrebnu edukaciju zaposlenika, proizvodnju potrebnih plovila i razvoj luka neophodne za razvoj nautičkog turizma uz obrazloženje motiva putovanje turista nautičara. Suvremeni nautički turizma, četvrto je poglavlje rada koje se odnosi na suvremene trendove, suvremeni turizma s posebnim naglaskom na Europski nautički turizam uz njegovu promociju i stvaranje suvremenih plovnih putova. Peto poglavlje predstavlja potražnju nautičkog turizma, šesto se poglavlje usredotočuje na usporedbu nautičkog turizma unutar Europe, a posebni se naglasak stavlja na Republiku Hrvatsku. Razvoj sustava marina Aci sedmo je poglavlje rada, prijete nautičkom turizmu navedene su u osmom poglavlju rada. S devetim poglavljem odnosno zaključkom i literaturom rad završava.

2. Razvoj nautičkog turizma u svijetu

2.1 Određenje pojma nautičkog turizma

Nautički turizam specifičan je oblik selektivnog turizma koji dobiva sve više na značenju, sačinjen je od mora odnosno voda (uzimajući u obzir rijeke i jezera) i brodova kao glavni objekti istog. Riječ „nautika“ grčkog je porijekla te označuje vještinu plovidbe (D. Ivošević, 1995.).

Jedna od definicija nautičkog turizma glasi: ukupnost polifunkcionalnih aktivnosti i odnosa uzrokovani boravkom turista-nautičara u lukama nautičkog turizma ili izvan njih, korištenjem plovnih i drugih objekata vezanih uz nautičku turističku djelatnost radi rekreacije, športa i razonode (T. Luković, 2007).

Nautički turizam privlači turiste velike platežne moći, prihodi u turizmu i pozicioniranje turističke destinacije na svjetskom tržištu glavni su motivi razvoja istog. Međunarodni trendovi globalnog turizma mijenjali su se kroz godine, nautički turizam nije iznimka, iako relativno mlad selektivni oblik turizma u kratkom vremenskom razdoblju dobiva vrlo veliku važnost.

U većini literature pojam nautičkog turizma vezan je uz rekreacijsku i turističku plovidbu brodovima morima, pritom se ispunjavaju potrebe za: zabavom, ugodom, pronalaženje novih lokacija i pomicanje od svakodnevnog života.

Glavni motivi nautičkog turizma jesu: bijeg od svakodnevice, potreba za provođenjem vremena u prirodi i istraživanje nepoznatog. Nautički turizam kao selektivni oblik turizma vrlo je specifičnog karaktera, za uključivanje u navedeni potrebna je određena količina slobodnog vremena i financijskih sredstava, isto si ne može svatko priuštiti. Također potrošači odnosno korisnici usluga vrlo su specifični, kako bi se koristili uslugama nautičkog turizma moraju posjedovati plovilo ili ga unajmiti, ostali selektivni oblici turizma ne uvjetuju posjedovanje vrlo skupog materijalnog objekta za uključivanje u iste.

Četiri ciljna segmenta potrošača koja se mogu istaknuti u nautičkom turizmu su sljedeći (A. Dulčić, 2002):

- Korisnik nautičkih usluga koji je ujedno vlasnik broda te istog ostavlja u marinama turističkih destinacija tijekom čitave godine, koristi usluge servisiranja broda unutar marina turističkih destinacija i ima veliku razinu povjerenja u iste.
- Korisnik nautičkih usluga odnosno vlasnik broda, koristi usluge marina receptivnih destinacija tijekom glavne turističke sezone, nakon završetka sezone plovila vraćaju u vlastito prebivalište putem cesta (kamionima) ili vlastitim prikolicama ovisno o veličini broda.
- Nautičari koji ne žele vlastiti brod prevoziti iz lokacije prebivališta u turističku destinaciju ili ne posjeduju vlastiti brod, odlučuju se na unajmljivanje čarter plovila sa ili bez skipera kao stručnog voditelja broda.
- Nautičari koji koriste usluge kruzing turizma odnosno kružnih putovanja.

Iz navedenog moguće je zaključiti da je nautički turizam vrlo složena turistička grana, ponuda mora biti raznovrsna kako bi se zadovoljila potražnja, konkurencija je velika te osim kvalitete brodova i usluga vrlo je bitna okolina lokacije, klima i prirodne ljepote u mnogim slučajevima najbitniji su faktor odabira nautičke destinacije za posjetu.

2.2 povijesni razvoj nautičkog turizma

Suvremeni nautički turizam kakvog danas poznajemo počeo se razvijati 60-tih godina prošlog stoljeća, točno određenje vremenskog perioda početka nautičkog turizma nije moguće kao posljedica kompleksnosti istog. Prvi oblici pomorstva s motivima zabave i odmora odnosno turizma potječu iz Europskih zemalja, koje su danas vodeće turističke destinacije na svijetu. Europske zemlje imale su vrlo povoljnu geografsku poziciju za razvoj nautičkog turizma, također prirodne ljepote obale Jadranskog mora jedinstvene su u cijelome svijetu. Topla i suha ljeta uvjetovala su vrlo dinamičan nautički turizam tijekom ljetnih mjeseci, stabilna klima i rijetke jače vremenske neprilike za razliku od drugih kontinenta imale su veliki utjecaj na razvoj nautičkog turizma. Nautički turizam Europskih zemalja nudi vrlo bogatu ponudu, osim ispunjenih preduvjeta kao što su more i klima, nautički turizam obogaćen je kulturnom baštinom i kulturnim atrakcijama, kao primjer može se ističi Grad Venecija čiji bi razvoj u grad kakvog danas poznajemo bio nezamisliv bez razvoja nautičkog prometa i nautičkog turizma. Plovidba je kroz povijest imala vrlo značajnu ulogu kod prijevoza dobara i ljudi, povećanjem broja plovila nastaje potreba za stvaranjem novih sigurnih plovnih puteva i privezišta, ista su temelj od kojeg se kasnije razvija oblik plovidbe s motivima odmora i razonode. Putovanje iz turističkih razloga bilo je vrlo dragocjeno te isto su si mogli priuštiti rijetki pojedinci pripadnici visokog staleža s velikom platežnom moći. Navedeno ograničenje onemogućilo je razvoj i ekspanziju nautičkog turizma te se on razvijao sporo u svojim počecima.

Za provedbu nautičkog turizma osim broda i mora potrebno je imati određene vještine i znanja u području plovidbe, takvo ograničenje nije ulazilo u korist razvoju nautičkog turizma. Vrlo značajno za razvoj nautičkog turizma bilo je otvorenje prve pomorske škole u Portugalu tijekom 15. stoljeća, isto je omogućilo obrazovanje pojedinca i osposobljavanje za plovidbu morima (A. Dulčić, 2002.). Povećanjem broja osposobljenih pomorca povećao se i broj nautičkih putovanja, isto je potaklo stvaranje pomorskih karata koje detaljno opisuju pomorski put i luke na obali Mediterana što je omogućilo povećanje broja pojedinca koji se odlučuju na plovidbu iz razonode i odmora.

Prvo putovanje jedrilicom od Europe do Amerike izvršili su hrabri Dubrovčani 1870. godine, to je događanje vrlo značajno za razvoj jedriličarskog nautičkog turizma i regata. Potreba za odmorom, i provođenjem vremena u prirodi što udaljenije od gradske buke i problema koje je uzrokovala industrijska revolucija se sve više povećavala s vremenom dok je nautički turizam bio sve dinamičnijeg karaktera. Osim mijenjanja želja i potreba pojedinca kao faktor razvoja nautičkog turizma vrlo bitnu ulogu imao je rast platežne moći pripadnika srednje i visoke klase (D. Ivošević, 1995).

Veća platežna moć turista nautičara povezana je uz stariju godišnju dob pojedinca koji se odlučuju upravo za taj selektivni oblik turizma, kroz godine se prosječna dob nautičara smanjivala. Danas se pojavljuje sve više mladih nautičara te prvi vlasnici jahti s manje od 30 godina života.

Osim Europe značajan za razvoj nautičkog turizma bio je i SAD koji je 1920. godine započeo s gradnjom luka specijaliziranih za prihvat jahti, do tada su luke bile namijenjene za prihvat teretnih brodova iz Europe. Razvoj turizma uvjetovan je infrastrukturom destinacije, SAD je ubrzo razvio potrebnu infrastrukturu kako ne bi zaostao za Europom.

Republika Hrvatska svojom blizinom glavnim emitivnih turističkim zemljama bila je vrlo pogodna lokacija za razvoj turizma, Austrijski parobrodi u vlasništvu „Lloyd-a“ tijekom 19. stoljeća započeli su prevoziti osim tereta i turiste te tako razvijali nautički turizam na području buduće Hrvatske obale. Prve marine namijenjene isključivo nautičarima (turistima) započele su se graditi 1960. godine, iste su omogućile dalji razvoj čarter usluga, krstarenja Jadranom i organiziranja tura.

U vremenskom razdoblju između 1960. godine i 1980. godine nautički turizam u Jugoslaviji stagnira, svoju najznačajniju ekspanziju i razvoj doživljava nastankom „Adriatic club Jugoslavija“, današnji „Adriatic club Croatia“. (A. Dulčić, 2002)

Domovinski rat zaustavio je razvoj nautičkog turizma Republike Hrvatske, te su posljedice istog godinama su usporavale razvoj, uvjetovanost klimom, reljefom i političko stanje države jedne su od najznačajnijih slabosti i prijetnje turizmu.

2.3 Preduvjeti razvoja nautičkog turizma

Cilj nautičkog turizma je plovidba i rekreacija na moru, to je ujedno i njegovo najveće ograničenje zato što je za turističku destinaciju neophodno imati izlaz na moru, rijekama ili jezerima kako bi se nautički turizam mogao provoditi i razvijati. Osim geografske pozicije turističke destinacije ostali preduvjeti za razvoj nautičkog turizma su udaljenost emitivnih tržišta i klima. Turistička ponuda koja je vrlo udaljena od emitivnih tržišta te klima koja ne dozvoljava često isplovljavanje iz luke ne može omogućiti turističkoj destinaciji kvalitetan i kvantitativan razvoj nautičkog turizma. Glavni cilj nautičkog turizma je zadovoljenje turističkih potreba usko povezanih s odmorom i aktivnostima na morima, rijekama i jezerima.

Razvojem turizma kroz desetljeća, želje i potrebe pojedinca konstantno su se mijenjale, u današnjici masovni turizam gubi na značenju te se pojavljuju novi selektivni oblici turizma koji se približavaju pojedincu individualiziranom ponudom, jedan od navedenih selektivnih oblika turizma upravo je nautički turizam. U prošlosti su se turisti zadovoljavali pasivnim odmor, za zadovoljenje njihovih potreba dovoljna je bila ponuda sunca i mora, danas je situacija drastično drukčija, turisti potražuju obrazovanje i interakciju s lokalnim stanovništvom. Kako bi se takve potrebe i želje zadovoljile potrebno je obrazovati lokalno stanovništvo i podići turističku ponudu destinacije na veću razinu od prijašnje. Zanemarujući svjetske trendove turistička destinacija ne može opstati na svjetskom turističkom tržištu. Povećanjem stupnja obrazovanja i platežne moći pojedinca koji se odlučuju na putovanje s motovima aktivnog odmora, rekreacije, upoznavanje prirodnih ljepota destinacije i okolice, dolazi do potrebe oblikovanja turističke ponude po mjeri pojedinca.

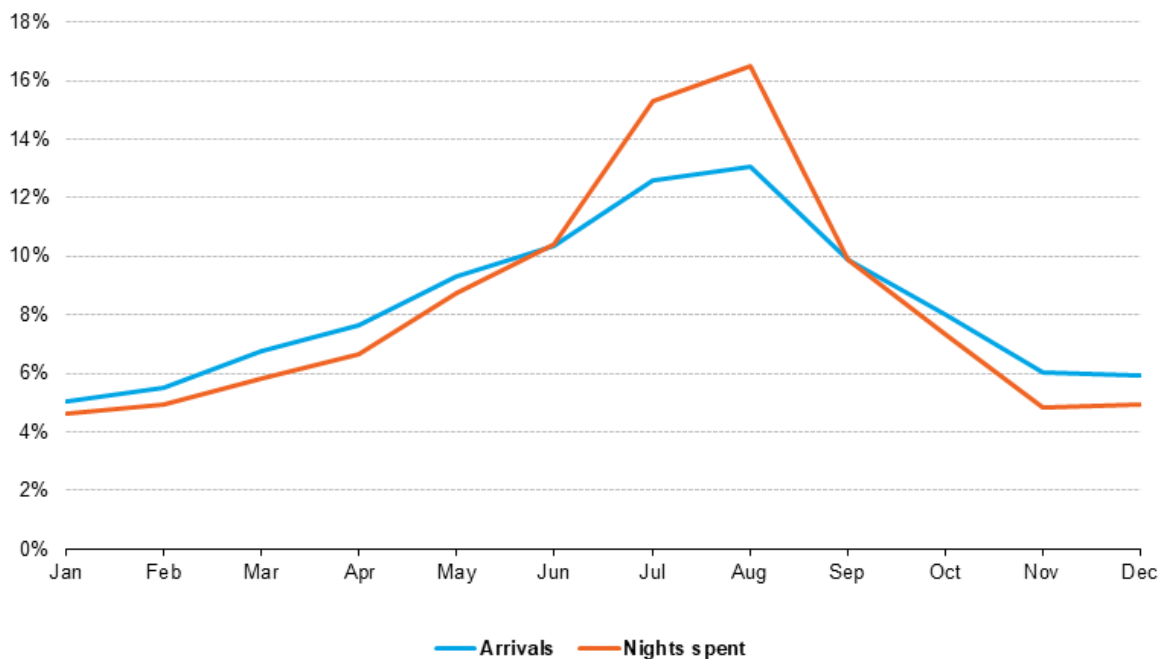
Razvoj nautičkog turizma može uvelike utjecati na imidž destinacije, kako bi se na svjetskom tržištu plasirala kvalitetna i konkurentna ponuda nautičkog turizma potrebno je zadovoljiti određene preduvjete koje slijede u nastavku rada.

Nautički turizam kao selektivni oblik turističke ponude zahtjeva izdvajanje veće svote novca uspoređujući ga s ostalim selektivnim oblicima turizma, pojedinac se može odlučiti na iznajmljivanje plovila za kojeg plaća određenu svotu novca ovisno o dužini i opremljenosti plovila te vremenskom periodu unajmljivanja istog. Turist koji posjeduje vlastiti brod mora izdvojiti manju svotu novca za boravak u turističkoj

destinaciji, ali troškovi veza u marinama variraju ovisno o kvaliteti i opširnosti ponude. Nautički turizam današnjice privlači pojedince veće platežne moći i visokog stupnja obrazovanja koji si mogu priuštiti izdvojiti novčana sredstva za takav oblik odmora i rekreacije. Za razvoj nautičkog turizma unutar turističke destinacije potrebno je stvoriti adekvatnu infrastrukturu i smještajne jedinice koje mogu prihvatiti turiste željne boravka u istima, ovisno o tipu broda i preferencijama pojedinca, turisti mogu birati između noćenja na brodovima unutar marina ili u hotelima koji moraju bit locirani u neposrednoj blizini istih. Osim blizine i opširnosti prateće ponude potrebno je voditi računa i o razini kvalitete istih, turisti nautičari koji borave na mega jahtama nemaju iste gastronomske želje kao pojedinci koji iznajmljuju manje brodove na jedan dan. Profitabilnost cjelokupne turističke destinacije neupitna je ako se zadovolje želje i potrebe turista nautičara koji imaju veliku platežnu moć i visoki stupanj obrazovanja, koje ujedno utječe na sve izbore ponude pri turističkom putovanju.

Grafikon 1. Prikaz sezonskog karaktera turizma (mjesečna raspodjela ukupnog broja dolazaka i noćenja u turističkim smještajnim objektima, EU-28, 2018god.)

Monthly distribution of the total number of arrivals and nights spent in tourist accommodation establishments, EU-28, 2018 (%)

Izvor: Eurostat, sezonalnost turističkog smještaja u Europi, dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200107-1> Datum posjete: 10.04.2020.

Iz grafikona je uočljiv sezonski karakter turizma, povećanje turističkih dolazaka i noćenja tijekom ljetnih mjeseci i veliki pad tijekom zimskih mjeseci prisutan u svim selektivnim oblicima turizma, nautički turizam nije iznimka.

Nautički turizam sezonskog je karaktera, isto otežava razvoj ponude tijekom cijele godine, potražnja uvelike raste u ljetnim mjesecima, a stagnira u zimskim. Gosti koji vlastite brodove ostavljaju u marinama tijekom cjelovite godine omogućuju turističkoj destinaciji zapošljavanje radne snage i financijska primanja u sektoru nautičkog turizma izvan glavne turističke sezone. Mogućnost ostvarivanja financijskih prihoda izvan glavne turističke sezone vrlo je teško postići kod mnogih selektivnih oblika turizma te se veliki broj ljudi kao posljedica sezonskog karaktera turizma ne mogu zaposliti kao stalni radnici. Zaposlenici unutar nautičkih marina zaposleni su tijekom 12 mjeseci što uvelike doprinosi smanjenju stope nezaposlenosti u manjim nerazvijenim krajevima.

Tablica 1. Upotreba stalnih i tranzitnih vezova u RH tijekom 2017.god

	Stalni vez <i>Permanent moorings</i>		U tranzitu <i>In transit</i>	
	plovila ¹⁾ <i>Vessels¹⁾</i>	ukupan broj dana boravka plovila u lukama nautičkog turizma tijekom mjeseca <i>Total number of days vessels stayed in nautical ports during month</i>	plovila <i>Vessels</i>	ukupan broj dana boravka plovila u lukama nautičkog turizma tijekom mjeseca <i>Total number of days vessels stayed in nautical ports during month</i>
2017.	-	3 777 953	199 623	329 247
I.	11 135	338 657	275	2 449
II.	11 104	306 909	369	2 750
III.	11 101	328 552	890	5 616
IV.	11 181	311 095	4 695	11 692
V.	11 349	312 146	14 366	23 824
VI.	11 409	303 895	31 207	47 281
VII.	11 100	288 376	51 494	80 924
VIII.	11 066	286 963	61 241	98 805
IX.	11 326	301 387	26 618	40 590
X.	11 309	325 799	7 838	12 490
XI.	11 382	326 398	461	1 877
XII.	11 641	347 776	169	949

Izvor: Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2017. dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm Datum posjete: 10.04.2020.

Iz tablice moguće je uočiti povećanje korištenja tranzitnih vezova tijekom glavne turističke sezone odnosno ljetnih mjeseci, dok je brojka korištenja godišnjih vezova konstantno ista što upućuje da nautički turizam može stvoriti malu ali konstantnu turističku potražnju van glavne turističke sezone.

3. Elementi nautičkog turizma

3.1 Obrazovanje skipera

Aktivnosti unutar nautičkog turizma mogu se podijeliti na pasivne i aktivne, pojedinac može pasivno ploviti dok kapetan upravlja brodom ili može bit aktivno uključen u upravljanje broda, pojedinci čija je profesija vožnja iznajmljenih brodova nazivaju se "skiperi", oni su profesionalci s velikim stupnjem obrazovanja i bogatim iskustvom u sektoru nautike te pritom snose vrlo veliku odgovornost. Radno mjesto "skipera" vrlo je dobro plaćeno no pojavljuje se manjak radne snage na tržištu, razlog istog je što opis posla obuhvaća višednevne izlete brodom te zahtijeva cjelodnevni rad. Pojedinci koji imaju obitelj vrlo teško prihvaćaju oblik posla gdje se većina turističke sezone boravi udaljeno od vlastitog doma bez puno mogućnosti i slobode. Nautički turizam omogućava zapošljavanje velikog broja ljudi no isti moraju prethodno biti vrlo dobro obrazovani te steći potrebnu praksu za rad. Nažalost u pojedinim zemljama Balkana školovanje "skiper-a" vrlo je loše izvedeno te pojedinci obavljaju navedenu djelatnost na Jadranskom moru često bez potrebnih znanja, dozvola i osposobljavanja za isto.

Osim što manjak obrazovanja pojedinca može otežati poslovanje istog, ono ostavlja vrlo loš dojam turistima u nautičkom sektoru koji su izdvojili novčanu svotu za određenu kvalitetu usluge koja im nije pritom adekvatno pružena. Školovani pojedinci s nazivom "skiperi" međusobno se razlikuju po stupnju osposobljavanja, odnosno mogućnosti upravljanja broda do određene tonaže ovisno o spretnosti i školovanju istih. Nautički turizam kao selektivni oblik turizma nudi mogućnost turistima da budu uključeni u aktivnosti istog mnogo više nego što je to na primjeru masovnog turizma gdje je naglasak na velikoj i brznoj zaradi. Nautičari turisti mogu se školovati te pritom

stjeći određeni stupanj nautičkog obrazovanja, voditelj brodice A kategorije može upravljati manjim brodicama s ograničenom snagom pogona, preduvjet za polaganje ispita je imati 15 godina starosti, takva dozvola omogućuje mladima da sudjeluju samostalno u nautičkom turizmu. Osim A kategorije plovidbene dozvole moguće je proširiti osobno znanje i sposobnosti polaganjem ispita za B i C kategoriju koje se odnose na veće brodove s višom konjskom snagom (Središnji državni portal RH <https://gov.hr/moja-uprava/promet-i-vozila/dozvole-za-upravljanje-vozilima/dozvola-za-voditelja-brodice/1660> datum posjete: 10.4.2020). Određene države unutar Europe kao što je Italija imaju različit pristup i pravilnik o plovidbi na vodama od susjednih država, za razliku od susjednih država Italija omogućuje pojedincima upravljanje brodovima s konjskom snagom do 40 konja bez potrebe polaganja ikakvih ispita i prethodnih osposobljavanja. Navedeno može biti velika prednost kod razvoja nautičkog turizma, omogućuje svakome korištenje i iznajmljivanje manjih brodica i veću uključenost mladih u sektor nautičkog turizma za razliku od konkurentnih tržišta. Osim pozitivnih učinaka, navedeno ima vrlo velike rizike i slabosti koje spadaju u negativne učinke istog. Dopuštanje upravljanja brodice bez prethodnih ostvarenih znanja i vještina potrebnih za sigurnu vlastitu i tuđu plovidbu može za sobom snositi tragične posljedice. Potrebno je usporediti prednosti i mane koje isto donosi, pojedina država mora izabrati na koji će način formirati pravilnik o plovidbi nad vodama. Iako navedeni pravilnik može doprinijeti razvoju nautičkog turizma upitno je koliko značenje isto ima kada se u pitanje stavlja sigurnost i život korisnika nautičkih usluga. Potrebe i želje turista moraju biti na prvome mjestu ponuđaču usluga zajedno sa sigurnošću te održivim razvojem. Problemi također nastaju kada turisti iz države koja zakonski ne obvezuje pojedince na posjedovanje dokumenta odnosno osposobljavanja za upravljanje brodicama s konjskom snagom manjom od 40 konja, posjete turističke destinacije na primjeru gradova duž Hrvatske obale te žele iznajmiti plovilo unutar turističke destinacije no ponuđač usluga im to ne može omogućiti zato što isti nemaju kvalifikaciju koju Republika Hrvatska potražuje za takvu aktivnost na vodama. Polaganje ispita osposobljavanja upravljanja brodice za vlastite potrebe u pojedinim državama neadekvatno se provodi, kako bi pojedinac stekao pravo upravljanja brodice potrebno je isključivo polaganje usmenog ispita bez prethodnih testiranja praktičnih znanja i bez sati školovanja. U Republici Hrvatskoj ispit se sastoji od nekoliko vrlo jednostavnih ispitnih pitanja koji u većinom slučajeva omogućavaju brzo i jednostavno za nisku cijenu polaganje ispita te pritom dobivanja

dozvole A, B ili C vođitelja broda domaćim i stranim državljanima. Navedeno može doprinijeti brzom rastu broja pojedinca koji ulaze u sektor nautičkog turizma, no isto kao i kod primjera mladih koji mogu bez dozvole voziti brod s ograničenom konjskom snagom, za sobom snosi značajne negativne učinke i posljedice. U budućem razvoju strategija nautičkog turizma potrebno je poduzeti određene mjere kako bi se isto spriječilo te sustav obrazovanja poboljšao. Kako bi se izbjegle nedoumice i konflikti potrebno je stvoriti internacionalni sustav školovanja i kvalifikacija upravljanja brodica nad vodama kao što je to u slučaju osposobljavanja vožnje automobila, sigurnost u plovidbi bi se također povećala i nautički turizam bi se razvijao na održiv, pametan i siguran način.

3.2 Motivi putovanja

Nautički turizam gledan s aspekta motiva putovanja moguće je podijeliti na tri različite segmente: rekreacijski nautički turizam, sportski nautički turizam i ribolovni nautički turizam. Rekreacijski nautički turizam prevladava kao glavni motiv uključenja pojedinca u nautičke aktivnosti, pojedinac ispunjava vlastite potrebe upoznavanja prirode i provođenja vremena nad otvorenom u kontaktu s ljepotama koje vode mogu ponuditi. Sportski nautički turizam odnosi se pretežitom na jedriličarske regate koje imaju veliki prestiž te su u svijetu vrlo priznate i cijenjene, primjer iste može biti "Barcolana" u Trstu gdje se okuplja vrlo veliki broj jedrilica s amaterskim i profesionalnim posadama kako bi se natjecali za najbrži prolazak kroz zacrtanu stazu. Kod takvih manifestacija osim velikog broja sudionika, okupljaju se mnogi gledaoci koji također postaju dio turističke potražnje konzumacijom proizvoda ponuđenih tijekom regata i sličnih manifestacija.

Ribolovni nautički turizam počinje dobivati sve više na značenju, turiste fascinira kako lokalni ribari unutar turističke destinacije love ribu te se oni odlučuju aktivno uključiti u isto kako bi stekli doživljaj. Ovisno o kapacitetu broda, ribari mogu isploviti s

određenim brojem turista i dočarati im ribolov mrežama i ostalim komercijalnim alatima. Osim profesionalnog ribarenja postoji velika potražnja za rekreativni ribolovom gdje turisti mogu samostalno ili uz pomoć instruktora pecati s broda, postoji ponuda za amatere i profesionalce u velikom rasponu dobi turista. U prethodnom desetljeću postojala je velika potražnja za malim plovilima bez mnogih dodatnih aktivnosti, glavna motivacija bila je odmor pasivnog karaktera. Svjetski se trendovi mijenjaju pa se tako iz dana u dan potražnja za sportski ribolovom i ostalim sportskim aktivnostima na vodama povećava. Kako bi se zadovoljila potražnja osim adekvatnih brodova potrebno je pribaviti kvalitetnu radnu snagu, vrlo je teško pronaći profesionalnu radnu snagu u sportskom sektoru koja ujedno može vrlo kvalitetno poslovati u turističkom sektoru. Poznavanje jezika, kultura ponašanja, pristupačnost i ljubaznost samo su neki od faktora koje radnik u turizmu mora imati, ponuda nautičkog turizma sama po sebi ne može postojati bez adekvatne radne snage.

3.3 Luke nautičkog turizma

Djelatnosti nautičkog turizma vrlo su širokog spektra no pojedini autori iste dijele na :

- Luke nautičkog turizma (sidrišta, suhe marine, privezišta, marine)
- Čarter turizam (iznajmljivanje plovila)
- Kruzing turizam (turizam kruzing plovila)

Tablica 2. Podjela luka nautičkog turizma u Republici hrvatskoj po županijama 2017.god

Županija	Ukupno <i>Total</i>	Sidrište <i>Anchorage</i>	Privezište <i>Mooring</i>	Marine <i>Marinas</i>					Nerazvrstane luka nautičkog turizma <i>Uncategorised nautical ports</i>
				suha marina <i>Land marina</i>	marina I. kategorije <i>Marina, 1st category</i>	marina II. kategorije <i>Marina, 2nd category</i>	marina III. kategorije <i>Marina, 3rd category</i>	marina kategorizirana i označena sidrima <i>Marina, categorised and marked by anchors</i>	
Republika Hrvatska	140	61	6	13	5	16	17	19	3
Primorsko-goranska	26	9	2	5	1	2	3	4	-
Zadarska	46	32	2	4	-	4	4	-	-
Šibensko-kninska	21	7	-	1	2	3	5	3	-
Splitsko-dalmatinska	27	12	1	2	-	3	3	5	1
Istarska	12	-	1	-	2	2	2	5	-
Dubrovačko-neretvanska	8	1	-	1	-	2	-	2	2

Izvor: Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2017., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm Datum posjete: 14.4.2020

Iz tablice se uočava nedostatak sidrišta, suhih marina i privezišta u Istarskoj županiji, koja ima najveći broj turističkih noćenja (grad Rovinj) te lider je u Hrvatskom turizmu, potrebne su nove investicije u razvoj sidrišta, privezišta i marina kako bi se stvorila još opširnija i kvalitetnija turistička ponuda.

3.3.1 Sidrišta

Sidrišta su neophodna kako bi nautički turizam mogao funkcionirati, zbog geografskog položaja većina marina i privezišta ograničene su veličine, svjetska potražnja neprestano raste te pojavljuje se potreba za mjesto gdje se brod može sigurno privezati dok turisti posjećuju turističku destinaciju. Upravo su sidrišta rješenje za navedeni problem, mogućnost sidrenja unutar zaštićenih luka gdje postoji nadzor brodova uz adekvatnu novčanu naknadu omogućava posjetiteljima opuštanje tijekom boravka u destinaciji. Uvođenjem sidrišta unutar turističke destinacije ostvaruje se potreba za oblikom transfera od usidrene brodice do obale, mnogi brodovi za sobom povlače manje čamce tijekom putovanja kako bi imali mogućnost prijelaza s broda na obalu, no ako isti nemaju takav čamac i nisu u mogućnosti prilaziti obali, njima je potrebno osigurati oblik prijevoza. Veliki je broj poteškoća koje takav oblik nautičke ponude za sobom snosi, mogući su mnogi konflikti i nezadovoljstva kad turist mora voditi računa o vremenu vraćanja na vlastitu brodicu jer u potpunosti ovisi o transferu. Postoje slučajevi gdje se lokalno stanovništvo ponudi s vlastitim brodovima turiste s obale prevoziti na turističke brodove usidrene u blizini gradova no pritom isti diskriminiraju i iskorištavaju turiste potražujući vrlo veliku novčanu naknadu za uslugu koja inače ne zaslužuje takvu svotu novca. Kvalitetno organiziran sustav prijevoza brodskih sidrišta može uvelike doprinijeti razvoju nautičkog turizma i podizanja kvalitete na novu razinu.

3.3.2 *Suhe marine*

Suhe marine služe za servisiranje i popravak brodova te za odlaganje istih pretežito izvan glavne nautičke sezone odnosno ljetnih mjeseci. Kapaciteti istih vrlo su bitni, većina turista koji se odluče vlastite brodove pustiti unutar turističke destinacije tijekom cijele godine biraju odlaganje brodova unutar suhих marina kako bi brod bio na sigurnom neovisno o vremenskim neprilikama. Osim sigurnosti koje suhe marine pružaju, one imaju veliki učinak nad sprječavanju rasta vegetacije na plovilima kao posljedica dugog nekorištenja te stajanja u vodi. Takva vegetacija odnosno alge mogu uvelike utjecati na putnu brzinu broda stoga je potrebno brod jednom godišnje očistiti od istih te dno trupa premazati protu-vegetativnim premazom. Takva operacija često zahtijeva mnogo vremena i rada te se turisti odlučuju na korištenje usluga suhих marina koje imaju sve potrebne rekvizite za provođenje takvog servisa uz novčanu naknadu. Što je veći broj brodova u suhim marinama pojavljuje se potreba za novom radnom snagom koja može izvršavati navedene zadatke. Kao posljedica boravka brodova u moru, sol utječe na koroziju materijala, konstantna vlaga također negativno utječe na mehaniku, elektroniku brodova i često se pojavljuju kvarovi. Tijekom zimskih mjeseci kvarovi se unutar suhim marina mogu postepeno rješavati i popravljati no poteškoće stvara manjak visoko obrazovanih mehaničara i električara koji se razumiju u najnoviju brodsku tehnologiju, iste je teško pronaći. Potreba za stvaranje sustava obrazovanja pojedinca koji se bave brodskim popravcima sada je više iskazana nego ikada prije. Suhe marine mogu bit građene u samoj blizini luka s dizalicom koja je potrebna za vađenje broda iz mora i premještaj na prijevozno sredstvo ili mogu biti udaljene od takvih lokacija zbog posljedica urbanizacije i manjka slobodnih mjesta za gradnju suhих vezova u blizini istih. Kod takvih slučajeva gdje je udaljenost između voda i suhих vezova velika, prijevoznik dolazi do brojnih poteškoća, infrastruktura u određenim turističkim destinacijama nije adekvatna za transport brodova cestovnim putem. Neprilagođena širina cesta, neadekvatna visina nadvožnjaka i tunela sprječavaju cestovni promet specijalnih prijevoza. Takva neprilagođena infrastruktura može samo negativno utjecati na razvoj nautičkog turizma, kod budućih strategija i planiranja razvoja potrebno je i takve faktore uzeti u obzir koji nisu nimalo zanemarivi.

3.3.3 *Privezišta*

Privezišta omogućavaju privezivanje brodova na gatove, molove i rive unutar turističke destinacije, posebno su bitni kod kruzing turizma gdje se velikim brodovima mora omogućiti pristajalište. Luke koje kruzerima ne mogu omogućiti vezivanje na samoj obali lokacije uvelike otežavaju i usporavaju turističko razgledavanje destinacije. U takvim se slučajevima kruzeri sidre u blizini lokacije te turisti na obalu dolaze putem manjih brodova koje kruzeri spuštaju u more. Cijeli proces zahtijeva mnogo više vremena od samog iskrcaja gostiju pri vezivanju na obali ili gatu. Osim kruzera korisnici privezišta su razni, od turističkih brodova srednjih veličina koji ukrcavaju i iskrcavaju ljude do malih brodova koje turisti vraćaju na privezište nakon unajmljivanja. Bez dobro organiziranog privezišta, nije moguće pružati mogućnost turistima da se iskrcaju s broda, mnogi gospodarski subjekti kao što su restorani i barovi ne bi mogli funkcionirati kako to upravo rade zahvaljujući razvoju nautičkog turizma, isto je moguće uočiti na raznim primjerima kao što su gradovi Dubrovnik i Venecija. Multiplikativna uloga nautičkog turizma na ostale oblike turizma ne može se aplicirati ako se pritom ne udovolji preduvjet pružanja usluge privezišta turistima, pojedinac neće trošiti unutar turističke destinacije ako nema gdje brod ostaviti kako bi mogao pristupiti lokaciji. Usluga privezišta u pojedinim lokacijama besplatna je dok u nekim se naplaćuje od strane lučke uprave, cijena usluge također uvelike može utjecati na buduću potrošnju turista unutar destinacije, prevelika cijena može odbiti turista koji se odluči otploviti u susjednu turističku destinaciju. U ljetnim mjesecima kada je koncentracija plovila na vodama vrlo velika turisti dolaze do poteškoća kod pronalaženja privezišta koji su im potrebni za posjet turističke destinacije, rješenje pronalaze kod marina no one mogu biti vrlo skupe ovisno o lokaciji i opremljenosti istih. Razvoj nautičkog turizma za sobom povlači razne poteškoće i probleme no manjak privezišta jedno je od najznačajnijih, potrebno je povećati broj istih unutar destinacije i ujedno voditi računa o održivom razvoju i zaštiti prirodnih ljepota. Najjednostavnije rješenje istog je betoniranje prirodnih plaža i pretvaranje istih u nova privezišta za brodove, takvo što nije adekvatno rješenje problemu. Nove strategije i planovi razvoja nautičkog turizma naglasak stavljaju na zaštitu prirode, razni plutajući gatovi nad vodama mogu uvelike uvećati broj privezišta radeći vrlo malu štetu obali gdje je potrebna samo konstrukcija mosta za prelazak s obale na plutajući gat.

3.3.4 Marine

Za provođenje nautičkog turizma neophodne su marine koje nude kvalitetnu uslugu po konkurentnim cijenama i s što većim mogućim prihvatnim kapacitetom brodova. Marine mogu prihvatiti brodove tijekom cijele godine ponudom raznih usluga zbrinjavanja i održavanja brodova, kako bi se iste usluge mogle kvalitetno provoditi potrebni su visokokvalificirani zaposlenici, dobra organiziranost poslovanja te kvalitetna infrastruktura same marine. Kako bi se gost koji odluči privatni brod ostaviti unutar određene marine tijekom cijele godine osjećao sigurnim potrebno je postaviti sigurnosne mjere kao što su zaštitari, kamere i ograničenje pristupa gatova samo korisnicima usluga marina i zaposlenicima. Jedna od najbitnijih faktora kod izgradnje marine je zaklon od vremenskih neprilika, kvalitetno zaštićena marina lukobranom, turistima pruža osjećaj sigurnosti tijekom boravka te isto može spriječiti velike katastrofe i visoke troškove do kojih može doći ako marina nije adekvatno zaštićena. Osim što marine nude godišnje, kvartalne, mjesečne i tjedne usluge, one nude i dnevne tranzite koji imaju vrlo veliku ulogu i značaj u poslovanju marina i ujedno u cjelokupnom poslovanju unutar svih nautičkih segmenata. Tranziti se odnose na jednodnevno korištenje usluga marina odnosno noćenje na vlastitom brodu ili brodu u najmu gdje se koriste usluge dovoda vode i struje i korištenje toaleta marine. Navedeni oblik nautičke usluge marina vrlo je popularan iz razloga što veliki broj nautičkih turista prolaze kroz mnogo turističkih destinacija u kratkome vremenskom periodu te najčešće prenoće svaku noć u drugoj marini. Ovisno o veličini i opremljenosti broda oni mogu imati vlastite zalihe slatke vode i električne energije no iste je potrebno nadopunjavati unutar marina, u većini sidrišta i privezišta navedene usluge nisu ponuđene. Za razliku od zvjezdica koje se koriste kod kategorizacije smještajnih objekata, marine koriste kategorizaciju u sidrima te ista mogu varirati ovisno o kvaliteti i opsegu usluga u rasponu od 2 do maksimalno 5 sidra. Cijene usluga marina mogu uvelike varirati ovisno o lokaciji i kategorizaciji marina, prateći svjetske trendove razina kvalitete u marinama rasprostranjene po svijetu počela je rasti, to ujedno znači i rast cijena što je u pojedinim slučajevima uzrokovalo manjak potražnje. Potražnja za prihvatljivim cijenama te kvalitetnom uslugom vrlo je velika, kod formiranja cijena usluga potrebno je prethodno uzeti u obzir platežnu moć ciljnog tržišta.

Nautička marina ne može poslovati bez recepcije, zaposlenika od kojih razlikujemo mornare, zaposlenike na recepciji, osoblje zaduženo za čišćenje i ovisno o marini servisere brodova. Mornari imaju vrlo značajnu ulogu, dočekuju brodove koji ulaze u marinu te pomažu s privezivanjem što može biti težak zadatak ovisno o vremenskim uvjetima, veličini i manevarskim sposobnostima broda te iskustvu pojedinca koji upravlja istim. Turisti koji uzimaju brod u charter odnosno najam često nemaju velikog iskustva s uspravljanjem tog pojedinog broda kojeg koriste tokom boravka u turističkoj destinaciji, ponuda brodova na svjetskom charter tržištu vrlo je opsežna. Takvo neiskustvo stvara osjećaj nesigurnosti kod turista, krivim manevriranjem broda moguće je oštetiti isti, vlasništvo marina ili nauditi ljudima koji tada borave na brodu, kako bi se takve nesreće u turizmu spriječile zaposlenici marina odnosno mornari zaduženi su pomoći pojedincima koji uplovljavaju brodovima i isplovljavaju iz marine. Često unutar sklopa marina nalaze se trgovine s nautičkim asortimanom koji je potreban za zadovoljiti nužnosti nautičkog turizma. Ponuda trgovina varira od konopa, lanca i bokobrana potrebnih za privezivanje brodova, elektronike i potrošnih materijala na brodovima. U sklopu takvih trgovina nalaze se i ponuda garderobe namijenjena nautičarima, pogotovo turistima koji u destinaciju stignu neadekvatno odjeveni. Kako bi marina mogla nuditi usluge popravka i servisa broda uvjet je izgradnja dizalice kako bi se brodovi mogli iz mora plasirati na suhi vez s ciljem rješavanja kvarova u što kraćem vremenskom periodu. U slučaju nezgode uzrokovane ljudskom greškom ili vremenskim neprilikama može doći do oštećenja na brodovima koja ostavljaju vrlo negativne posljedice na okolinu. Većina brodskih motora koristi dizelska goriva te veliki brodovi moraju ujedno imati i velike spremnike dizel goriva koji u slučaju nezgode može iscuriti u more, isto se mora u što kraćem vremenskom roku sanirati te se brod mora iz mora izvaditi dizalicom kako bi se posljedice što više moguće umanjile. Osim navedenih havarija veliki problem unutar marina je opasnost od požara, brodovi su međusobno vrlo blizu jedan drugome te se vatra uzrokovana požarom može jako brzo širiti, također spremnici brodova puni su vrlo zapaljivih tekućina odnosno goriva što još uvećava rizik i mogućnost katastrofe. Marine osim što nude privezište brodovima moraju imati brzo i efikasno rješenje za svaku moguću havariju unutar istih jer bi posljedice mogle bit tragične ako infrastruktura i zaposlenici nisu adekvatni za provođenjem mjera rješavanja problema.

3.4 Edukacija

Kako bi se nautički turizam mogao razvijati potrebno je uspostaviti sustav školovanja i osposobljavanja pojedinca za upravljanje brodovima. Osim potrebnih dozvola za upravljanje brodovima, turisti potražuju cjeloživotno obrazovanje i nadopunjavanje vlastitih znanja kako bi mogli što uspješnije ploviti, za zadovoljenje navedenih potreba turista nužno je organizirati tečajeve i radionice, po mogućnosti unutar marina. Znanje se najbolje dobiva putem prakse te mnoge marine organiziraju radionice praktične nastave odnosno privezivanja brodova gdje instruktori i mornari surađuju kako bi vlastita znanja prenijeli na turiste. Za izvođenje radionica unutar površina marina prethodno je potrebno organizirati i osposobiti siguran prostor kako bi se spriječila moguće nezgode. Edukacijom turista nautičara podiže se njihov stupanj sigurnosti te se oni odlučuju na duža putovanja u udaljenije krajeve, isto doprinosi razvoju nautičkog turizma. Turizam uvelike ovisi o vremenski prilikama unutar turističke destinacije, tijekom ljetnih mjeseci klima je vrlo nestabilna te neprilike mogu iznenaditi mnoge moreplovce, neovisno bili oni amateri ili vrlo iskusni moreplovci. Marine moraju imati dovoljni prihvatljivi kapacitet u slučaju potrebe kako bi mogle pomoći turistima koji traže zaklon od vremenskih neprilika. Učestalo napisano pravilo je da se pomoć kod takvih nezgoda ne naplaćuje no to nije tako u svim slučajevima te isto uzrokuje konflikte. Potrebno je standardizirati pravila o nautičkom turizmu diljem cijeloga svijeta kako bi se razina kvalitete ponuđenih usluga digla na viši nivo. Osim faktora sigurnosti marine nautičarima nude pristupačnost kakvu na prirodnim obalama, sidrištima i pristajalištima ne mogu imati, mogućnost parkiranja vlastitog automobila unutar površina marina u blizini broda vrlo je cijenjen komoditet. Kao posljedica geografskih položaja marina, ne postoji mogućnost širenja vlastitih kapaciteta, potražnja za vezovima raste no broj gatova i parking mjesta uvjetuju ekspanziju. Usluge servisiranja i bojanja brodova ostavljaju negativne učinke na floru i faunu unutar i izvan površina marina, isto također uskraćuje mogućnost proširenja površina marina nad prirodnim površinama koje je potrebno zaštititi. Koncentracija brodova u marinama uvelike zagađuju more unutar marina, isto je bogato ribljim fondom koji pronalazi zaklon unutar lukobrana marina. Lukobrani utječu na promjenu morskih struja što pogoduje ribljem fondu. Iste ribe koje se hrane unutar zagađenog područja marina često budu uhvaćene u ribarskim mrežama u

blizini marina te završe na stolu potrošača koji želi udovoljiti potrebu za zdravim hranjenjem no upravo u tom slučaju to je kontradiktorno.

3.5 Proizvodnja plovila

S ciljem zadovoljavanja sve rastuće potražnje plovila na svjetskom tržištu renomirani proizvođači šire svoje poslovne kapacitete i u svijet nautike ulaze novi ponuđači s inovativnim proizvodima. Materijali koji se koriste u proizvodnji brodova mijenjali su se kroz godine počevši od drva, staklo-plastike do suvremenih tehnika gradnje karbonskim vlaknima, koji omogućuju izgradnju vrlo lakog i čvrstog trupa broda. Smanjenjem težine brodova omogućava se uklapanje broda s manjim motorima te ujedno se početna cijena broda smanjuje, troškovi potrošnje goriva se smanjuju i zaštićuje se priroda smanjenjem emisija. Nove tehnologije također su doprinijele povećanju sigurnosti plovidbe zahvaljujući radarima i instrumentima koji detektiraju brodove u blizini te sprječavaju nezgode, pogotovo tijekom noći i u uvjetima loše vidljivosti kao što je u slučaju magle nam morem. Kao selektivni oblik turizma nautički turizam nije prilagođen pojedincima niže platežne moći no to se može promijeniti uvođenjem novih tehnologija u proces proizvodnje brodova, smanjenjem troškova proizvodnje moguće je plasirati na tržište proizvod po konkurentnijoj cijeni. Robotizacijom procesa proizvodnje moguće je smanjiti troškove proizvodnje te na tržište plasirati jeftiniji proizvod koji bi bio pristupačniji ciljnom tržištu, takav potez negativno utječe na zaposlenost. Korištenjem recikliranih materijala moguće je smanjiti troškove proizvodnje i smanjiti zagađenje, uvođenje 3d tehnologije omogućilo je velike pomake u proizvodnji brodova i ujedno na tržištu su se pojavili novi proizvodi kao što su brodovi s pogonom na sunčevu energiju. Iskorištavanje prirodnih sila i obnovljivih izvora energije dobiva sve više na važnosti u nautičkom turizmu, organizacije poput Europske Unije potiču kupce nepovratnim sredstvima na odabir brodova s navedenim oblicima pogona s ciljem zaštite prirode. Nedostatak pogona na sunčevu energiju je vrlo mali kapacitet plovidbe koji nije u skladu s željama i potrebama turista, dok ta tehnologija ne napreduje, pogon brodova ostati će na benzinski i dizel goriva. Velikim brodovima potrebni su snažni motori kako bi mogli postići ugodnu putnu brzinu, isti troše mnogo goriva kojeg brod mora imati u adekvatnim količinama prije nego što isplovi iz marine. Blizina i dostupnost

benzinskih stanica i marina vrlo je bitan faktor u nautičkom turizmu, također kako bi pojedinci mogli krenuti na plovidbu moraju kupiti potrebne namirnice u trgovinama koje se vrlo često nalaze unutar marina. Liječnička skrb i sanitarije moraju biti na raspolaganju korisnicima usluga tijekom njihovog boravka.

4. Suvremeni nautički turizam

4.1 Europski nautički turizam

Nautički se turizam neprestano razvija, smatra se najperspektivniji oblik selektivnog turizma na obalnim područjima. Zemlje Mediterana međusobno su povezane Sredozemnim morem koji je jedan od glavnih faktora uspjeha turizma na razini Europe. S ciljem provođenja održivog razvoja Europskog nautičkog turizma, 1976. godine u Barceloni potpisana je konvencija s istim nazivom. Zaštita od zagađivanja sredozemnog mora i izumiranja ribljeg fonda mora biti prioritet u budućem razvoju nautičkog turizma Europe (D. Gračan, 2006.). Mnoge turističke lokacije s izlazom na more razvile su vlastitu popularnost upravo zahvaljujući nautičkom turizmu. Gradovi uz Španjolsku i Talijansku obalu imaju vrlo razvijene marine kojima druge zemlje mogu teško konkurirati. Osim prihvatnih kapaciteta, navedene zemlje imaju i vrlo bogatu kulturu plovidbe te gradnju brodova što im ulazi u korist kod razvoja vlastitog nautičkog turizma. Navedene zemlje također imaju domaće turiste visoke platežne moći te ne ovise od stranim turistima koliko i Republika Hrvatska. Nautičari Austrije i Njemačke odlučuju se na ljetovanje u Republici Hrvatskoj zbog: prirodnih ljepota, opširnosti turističke ponude i prihvatljivih cijena. Marine rasprostranjene po Francuskoj obali mogu također ponuditi mnoge prirodne ljepote, ali cijene usluga mogu biti i do 30% veće od istih usluga koje nude druge zemlje unutar Europe.

Europska unija raznim poticajima cilja razvoju nautičkog turizma unutar Europe, poštujući svjetske norme zaštite prirodne i osiguranjem održivog razvoja nautičkog turizma. Standardizacija kvalitete i rigoroznije mjere zaštite mora potrebno je uvesti i kontrole pridržavanja istih moraju biti učestalije kako bi današnje generacije mogle vlastitim potomcima ostaviti prirodne ljepote kakve su oni sami dobili od njihovih predaka uz kvalitetniju infrastrukturu koja omogućuje kvalitetniju i opširniju turističku ponudu.

4.2 Suvremeni trendovi

Danas se turizam nalazi u vrlo izazovnoj fazi vlastitog razvoja, svjetski se trendovi konstantno mijenjaju i turisti nisu nikada bili zahtjevniji nego sada. Turistički sustav doživio je velike promjene u nekoliko godina, od pasivnog odmora do aktivnog uključenja u sve aktivnosti unutar turističke destinacije, potencijalni posjetitelji veće su platežne moći i obrazovaniji nego što su bili pri začecima turizma. Suvremeni turizam neprestano se razvija, potražnja za istom ponudom je potrebno uskladiti s potražnjom na tržištu. Povećanje dohotka pojedinca jedno je od najznačajnijih trendova u turizmu, uz promijene u stilu života, naglasak se stavlja na provođenje vremena u prirodi, upoznavanje novih kultura i interakcija s lokalnim stanovništvom turističke destinacije. Masovni turizam prelazi u povijest, ponuda postaje krojena po mjeri pojedinca te se on uključuje u većinu aktivnosti koje mu se nude, stoga je opširnost ponude vrlo bitna za konkurentnost destinacije. Tehnološki razvoj omogućio je nastanak suvremenog turizma kakvog danas poznajemo, turisti su obrazovani i koriste se svim ponuđenim tehnologijama, dostupnost "hot-spot" lokacija uvjetuje korištenje interneta turista tijekom boravka u turističkoj lokaciji. Omogućavanje pristupa internetu i pristupanje web-portalima poput "trip advisor-a" nude se razne ponude i informacije turistima do kojih mogu samostalno doći bez potrebe medijatora između ponude i potražnje na turističkom tržištu. Razvojem mobilnih aplikacija pojednostavljuje se interakcija pojedinca i ponuđača usluga, brzina i jednostavnost korištenja istih omogućava turistima povećanje slobodnog vremena kojeg mogu iskoristiti korištenjem usluga unutar turističke destinacije pritom povećavajući njihovu potrošnju. Osim što je tehnologija pojednostavila poslovanje i ubrzala proces prijave i odjave gostiju, nove tehnologije povećale su razinu sigurnosti kod korištenja turističkih usluga, naročito nautičkog turizma, radari mogu detektirati objekte u bližoj okolini brodova te "eko-sonderi" nude informacije o dubini mora na kojoj se brod nalazi. Navedene tehnologije sprječavaju tragedije poput potonuća Titanika, tehnologija koja je sada dostupna u nautici mogla je spasiti mnogobrojne živote da je tada postojala. Osim sprječavanja kolizije, suvremeni instrumenti koji se nalaze na brodovima mogu obalnoj straži u trenutku nesreće poslati poruku s ciljem poziva u pomoć koja sadrži GPS lokaciju broda. Povećanje osjećaja sigurnosti i smanjenje rizika povećava broj moreplovca i kosnika usluga nautičkog turizma.

Ekologija i zaštita prirode postaju jedni od najznačajnijih suvremenih trendova u nautičkom turizmu, podizanjem razine osviještenosti o zaštiti okoliša kod pojedinca se mijenjaju navike i želje istih. Nautički turizam možemo gledati s aspekta motornih brodova koji konstantno zagađuju more ili jedrilica koje koriste prirodnu silu vjetra kao vlastiti pogon. Ograničenje jedrilica je nekonstantna dostupnost vjetra i loše manevarske sposobnosti upravljanja istih, takvo što si teretni brodovi i brodovi namijenjeni prijevozu putnika ne mogu dopustiti. Tehnologija potrebna za razvoj brodova s pogonom na sunčevu energiju još nije idealno razvijena te su potrebna daljnja istraživanja.

Prvi korak za zaštitu prirode i mora je uvođenje zakona i regulativa koje bi spriječile korištenje štetnih tvari za okoliš. Biorazgradivi toalet papir i brodski šamponi mali su korak za zaštitu planeta u nautičkom turizmu no imaju veliko značenje. Brodovi koriste bojila koja sprječavaju rast algi na dnu trupa broda, s vremenom te se boje razgrađuju u moru i ispuštaju štetne tvari za okoliš. Nove tehnologije omogućile su razvoj naljepnica s istom funkcijom no bez štetnih utjecaja za okoliš, organizacije poput Europske Unije trebale bi poticati nautičare na korištenje istih. Obrazovanje turista i lokalnog stanovništva neophodno je za provedbu održivog nautičkog turizma.

Postoji potreba za razvoj novih strategija, normi, zakona i odredba s ciljem zaštite okoliša, turizam bez prirodnih ljepota i okoliša ne može se razvijati, zaštita navedenih utječe i na zaštitu cjelokupnog turizma unutar određene turističke destinacije.

Etičko poslovanje u turizmu također dobiva sve više na važnosti, iskorištavanje radnika mora doći kraju, velike jahte vrlo su skupe a posada često bude neadekvatno plaćena i iskorištena radeći 24 sata na dan. Podizanje razine kvalitete usluge dolazi zajedno i s povećanjem razine plaća zaposlenika u turističkom sektoru.

Kao i u svim granama turizma, terorizam i kriminal imaju veliku ulogu u stvaranju negativnih učinaka i osjećaja straha od putovanja kod potencijalnih turista, potrebno je organizirati sigurne plovne puteve koje bi koristili nautičari. Marine moraju osigurati cjelodnevnu zaštitu od krađa i razbojništva poput hotela iz razloga što mnogi korisnici usluga marina borave na brodovima tijekom noći.

Turizam je vrlo osjetljiva grana, posljedice korona virusa vidljive su nakon 24 sata od izbijanja istog, putničke agencije najavljuju mnogobrojna otkazivanja putovanja iz straha od bolesti. Kruzing nautički turizam se nalazi u vrlo nepovoljnoj situaciji, stoga što u slučaju oboljenja jednog turista ili člana posade potrebno je staviti u karantenu cijeli brod. Negativna promocija, financijski troškovi i otkazivanje putovanja samo su jedni od faktora koji prijete nautičkom turizmu širenjem virusa. Italija je emitivna velesila nautičkog turizma unutar Europe, upravo se virus širi i broj zaraženih iz dana u dan raste unutar granica iste. Moguće je očekivati veliki pad u potražnji za kruzing turizmom u nadolazećoj turističkoj sezoni, uočava se povezanost nautičkog turizma s vanjskim faktorima na koje isti ne može utjecati.

Osim ponuđača usluga velike gubitke podnositi će i turoperatori i turističke agencije koje imaju ulogu posrednika u turizmu, iako se situacija smiri prije nadolazeće sezone, psihičke barijere pojedinca odnosno strah neće vrlo brzo nestati te nautički turizam će svakako osjetiti velike gubitke. Vlade zemalja surađuju s ciljem smanjena broja oboljenih od virusa, nažalost prisiljena su odgoditi važne turističke manifestacije na kojim se ponuđači usluga u turizmu promoviraju i nude pakete aranžmane.

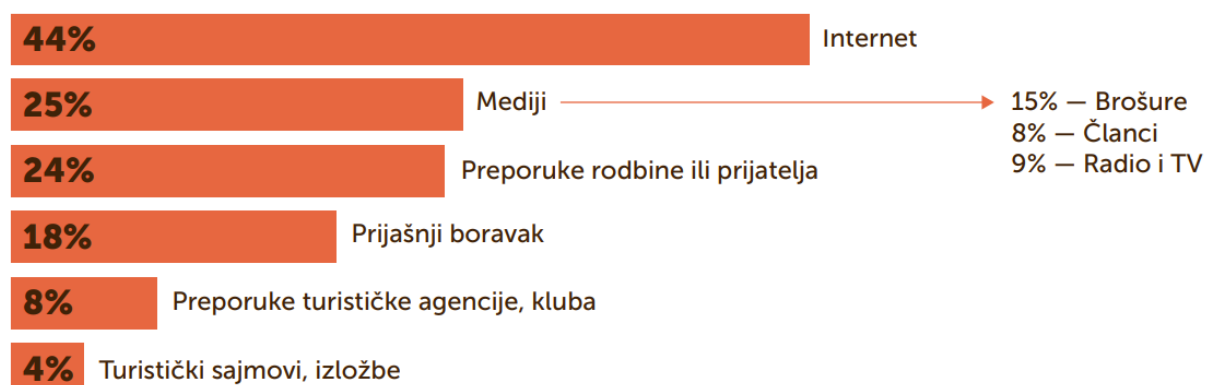
4.3 Promocija nautičkog turizma

S ciljem međusobne dobrobiti hoteli, turističke agencije i turoperatori prodaju karte za nautičke turističke usluge. Osoblju na recepcijama hotela zadatak je predstaviti izlet potencijalnim korisnicima usluga. Također nude se usluge turističkih vodiča koji prisustvuju izletu te informiraju turiste o povijesti i kulturi lokacije koju posjećuju. Nacionalni park Brijuni, meta nautičkog turizma Istarske županije može se istaknuti kao vrlo dobar primjer usklađivanja nautičkog i kulturnog turizma. Budući razvoj selektivnih oblika turizma podrazumijeva spajanje ponuda raznih selektivnih oblika turizma u jedinstveni paket aranžman od kojeg bi dionici uključeni u isti imali dobrobiti. Nautički turizam Nacionalnog parka Brijuni promovira se kao mali raj za nautičare, nudi odmor za dušu i tijelo unutar prostranog akvatorija s čistim morem i razvedenom obalom (<https://www.np-brijuni.hr/hr/nautika> datum posjete: 10.4.2020).

Sve značajniju ulogu kod promocije turizma imaju blogeri i influenceri, objavljivanjem isključivo jedne fotografije na društvenim mrežama isti mogu dostići veći broj ljudi od svih turističkih zajednica. Luksuz kojeg nude suvremene jahte privlače mnoge blogere, poduzeća s ciljem promocije vlastitih usluga nude blogerima besplatno korištenje vlastitih usluga. Promocija putem društvenih mreža neophodna je za razvoj nautičkog turizma, slika govori 1000 riječi te je potrebno uložiti mnogo truda kako bi potencijalnim turistima i korisnicima nautičkih usluga dočarali prirodne i kulture ljepote i probudili u njima želju za turističko putovanje.

Grafikon 2. Izvori informacije turista u vezi turističkih planiranja

IZVORI INFORMACIJA

Izvor: Tomas ljeta 2017., dostupno na:
http://www.iztzg.hr/UserFiles/file/novosti/2018/TOMAS-Ljeta-prezentacija-2017-06_02_2018-FIN.pdf datum posjete: 14.4.2020

Iz grafikona se može uočiti važnost koju Internet ima kod pronalaska informacija od strane turista, 44% turista informacije vezane uz turizam koje su potrebne za planiranje vlastitog turističkog putovanja pridobivaju upravo zahvaljujući internetu.

Ugođaj romantike vrlo je bitan kod promocije turizma, mnogi bračni parovi se odlučuju na krstarenja i kružna putovanja nakon što vide promidžbu putem raznih marketinških kanala. Mnogobrojna poduzeća nude popuste za djecu pri korištenju nautičkih usluga, određena krstarenja oslobađaju djecu od plaćanja usluga.

Promocija nautičkog turizma vrlo je široki pojam, kako bi se nautički turizam pojedine turističke destinacije podigao na novu razinu potrebno je maksimalno iskoristiti sve marketinške kanale te poslati jasnu i primamljivu poruku potencijalnim turistima.

4.4 Plovni putevi

Plovni putevi kojima se nautički turizam koristi vrlo su osjetljivi, povećanjem broja imigranata koji pokušavaju prijeći Mediteran neadekvatnim plovilima smanjuje se osjećaj sigurnosti kod korisnika usluga nautičkog turizma. Postoji strah od napada "gusara" u pojedinim područjima, isti mogu kidnapirati osoblje broda te potraživati svotu novca kako bi ih pustili na slobodu. Sigurnost plovidbe jedan je od glavnih faktora razvoja nautičkog turizma, kako bi se isti nesmetano razvijao potrebno je povećati broj policijskih plovila na morima i po potrebi uključiti i vojsku u akcije sprječavanja napada nad turističkim brodovima.

Migrantska kriza koja prijete Europi može imati vrlo negativan učinak na turizam ako se ne razviju potrebne strategije i ne sklope dogovori na međunarodnoj razini.

Većom kontrolom ujedno se povećava osjećaj sigurnosti kod turista, suvremene tehnologije poput praćenje brodova GPS signalom pod nazivom "AIS" sustav, omogućavaju nadgledanje trenutne pozicije i kursa plovidbe brodova od strane obalne straže i policije. Sama veličina mora po sebi je veliki problem kod pokušaja nadgledanja pomorskog prometa, vremenske neprilike također mogu utjecati na smanjenje vidljivosti.

Razvojem novih tehnologija očekuju se poboljšanja u praćenju pomorskog prometa, povećanje sigurnosti i brzo detektiranje problema ulaze u korist nautičkom turizmu, organizacije poput Europske Unije moraju prepoznati povezanost između pomorske sigurnosti i razvoja turizma te obrazovati korisnike usluga i pružiti potrebna financijska sredstva.

Organizacije za spašavanje nad morima poput "Sea help-a" i "EmergenSea" posluju u sredozemnom moru i uvelike utječu na poslovanje unutar nautičkog turizma, čarter poduzeća mogu računati na spremnost pomoći organizacija koje s vlastitim brodovima mogu ponijeti rezervne dijelove na brod koji se nalazi udaljeno od obale te na licu mjesta popraviti kvar.

5. Nautička ponuda i potražnja

5.1 Kružna putovanja

Nautički turizam zahtjeva određene vještine kako bi pojedinac upravljao vlastitim brodom ili brodom u charteru, ako turist ne posjeduje potrebna znanja i vještine, isti se može odlučiti na kružna nautička putovanja i kruzning turizam. Takva plovidba broda može biti višednevna ovisno o kapacitetu i veličini broda, osim najpoznatijih kružnih putovanja morima postoji također ponuda nad rijekama i jezerima. Kruzning turizam nudi pojedincima vrlo opširnu ponudu u koju spadaju zabavni, sportski i kulturni programi. Cilj ponude kod kružnih putovanja i kruzning turizma je zadovoljiti potrebe i želje turista kao glavni motiv, ujedno cilja se i uvođenje aktivnosti za ispunjenje slobodnog vremena turista kojeg isti imaju vrlo puno na raspolaganju tijekom plovidbe brodom. Višednevni izleti mogu stvoriti osjećaj zasićenosti i dosade ako se

ne animira turiste, osim tijekom posjete turističkih destinacija brodovi se ne zaustavljaju.

Ako vremenske prilike ne dopuštaju korištenje vanjskih prostora kruzera, odnosno bazena i sportskih terena, potrebno je uvesti animaciju poput kazališta, kina i drugih događanja kako bi se animiralo posjetitelje. Radi nesmetanog putovanja i mogućnosti pristajališta u turističkim destinacijama potrebno je razviti plovne puteve, infrastrukturu i luke za prijem brodova koji mogu dostići 300 metara i imati kapacitet prijevoza do 5400 putnika. (D. Peručić, 2013.).

Brodovi za krstarenja pravi su plutajući gradovi, posada na brodovima mora bit kvalitetno educirana i profesionalna, poznavanje više svjetskih jezika uvjet je za zapošljavanje na navedenim brodovima. Zbog velike koncentracije ljudi na brodovima potrebno je osigurati zdravstvenu skrb za korisnike usluga i posadu, prisustvo doktora na brodu koji višednevno plovi oceanima je neophodno. U slučaju kvara ili problema na brodu isti se mora zbrinuti tijekom plovidbe, povratak u luku značio bi jako veliki financijskih gubitak za poduzeće i uzrokovalo bi nezadovoljstvo kod posjetitelja. Također u sigurnost plovidbe konstantno se ulaže kako se ne bi ponovile katastrofe poput kolizije putničkog broda Titanika i ledenjaka ili nasukavanja "Coste Concordije" u suvremeno doba.

Golemi brodovi koji se koriste za kružna putovanja koriste mazut kao pogonsko gorivo, ispuštanje istog u morima ima katastrofalni učinak na riblji fond i okoliš. Postoje alternative mazutu koje su manje štetne za okoliš no njihova cijena je veća te se poduzećima financijski ne isplati korištenje istih.

Zaštita prirode i okoliša mora imati prednost nad dobiti poduzeća, korištenje obnovljivih izvora energija u budućem razvoju kružnih putovanja mora postati uobičajeno. Rješenje smanjenje zagađivanja okoliša je korištenje jedrenjaka s motornim pogonom, ovisno o okolnosti brod može koristiti jedan od navedenih pogona. Jedrenjaci iskorištavaju prirodnu silu vjetra te u dobrim vremenskim uvjetima mogu danima ploviti bez korištenja motornog pogona i tako uvelike smanjiti troškove potrošnje goriva i smanjiti zagađenje okoliša.

Poteškoće kod smanjenja zagađenja prirode na primjeru kruzera nailaze se kod potrebe za stalnom električnom opskrbom, solarni paneli nemaju dovoljni kapacitet

za opskrbiti sve električne potrošače na brodu te je potrebno koristiti generatore koji su u većini slučajeva na dizelski pogon.

Prirodne sile nisu dovoljno iskorištene u nautičkom turizmu, fokus se stavlja na brzu zaradu i na investicije s ciljem povećanja kvalitete kako bi se mogla i cijena usluga podići. Sila vjetra, valova, plime i oseke mogle bi u budućnosti služiti kao pogon za potrebe brodova i marina, no interes za održivost prirode nije na potrebnoj razini.

Kako bi se u pojedincima probudila svijest o zaštiti okoliša i smanjenju korištenja štetnih goriva, potrebno je pokrenuti sustave obrazovanja i manifestacija vezanih uz isto.

Najznačajnija motivacija putničkim poduzećima za korištenje prirodnih sila bila bi drastično smanjenje troškova plovidbe broda, ujedno se cijena karata može smanjiti što uzrokuje povećanje potražnje za istima.

.

5.1.2 Utjecaj kruzing turizma

Pozitivni utjecaji kruzing turizma najlakše je uočljiv u pogledu financijske dobiti poduzeća no ono nije jedino mjerilo istog, u poslovanju kruzing turizma i kuržnih putovanja uključeno je više ponuđača usluga. Turist koji se odlučuje na korištenje nautičkih usluga kruzing turizma često putuje u turističku destinaciju avionom, pritom aviokompanije profitiraju prodajom karata. Udaljenost između aerodroma i luke u kojima su stacionirani brodovi namijenjeni kružnim putovanjima često je velika te je potrebno koristiti usluge transfera kako bi se stiglo u željenu luku. Prije isplovljavanja brodom turist može koristiti ostale usluge koje se nude unutar turističke destinacije, posjet muzeju i ostalim zanimljivostima česta su pojava. Turoperator i turističke agencije koje slažu paket aranžmane i iste ponude turistima također imaju korist od kruzing turizma, postotak od prodaje karata njihova je dobit u obliku provizije.

Kapacitet brodova koji svakodnevno uplovljavaju u luke turističkih destinacija neprestano raste, trenutno najveći brod namijenjen za kružna putovanja može udovoljiti potrebe tisuća pojedinaca istovremeno. Posjet velikog broja turista unutar destinacije ostavlja dobre financijske učinke, suvenirnice, muzeji i atrakcije vrlo su posjećene tijekom boravka kruzing turista unutar destinacije.

Učinak na ekonomiju destinacije vrlo je pozitivan, no za društvene i ekološke utjecaje ne može se reći isto, velika koncentracija ljudi stvara mnogo otpadnih voda koje se ispuštaju u more, pogonska goriva brodova također su vrlo štetna za okoliš.

Društveni nedostaci kruzing turizma jesu nezadovoljstvo i iritacija koji se pojavljuju kod lokalnog stanovništva kao posljedica velike koncentracije turista u malom prostoru, grad Dubrovnik se može izdvojiti kao vrlo dobar primjer navedenih problema i nedostataka. Da bi destinacija mogla primiti veći broj brodova namijenjenih kruzing turizmu i kružnim putovanjima, potrebna je izgradnja velikih luka i privezišta, isto utječe na uništavanje prirode i "betoniranje" obale. Određene turističke destinacije nemaju mogućnosti prihvata velikog broja ljudi zbog neadekvatne infrastrukture i same veličine gradova, nadležne vlasti istih bile su prisiljene uvesti ograničenja za broj brodova koji mogu uploviti unutar luka turističkih destinacija tijekom jednoga dana.

Daljnji razvoj kruzing turizma trebao bi uzeti u obzir negativan utjecaj kojeg kruzeri imaju u turističkoj destinaciji, narušavanje izgleda lokacije, zaklanjanje pogleda mora i prenapučenost turista koji slabo troše tijekom boravka u turističkoj destinaciji samo su neki od razloga za poduzimanje promjena u kruzing turizmu. Izgradnja luka s prihvatnim kapacitetom u blizini turističke destinacije stvara određene poteškoće, počevši od cestovnog prijevoza, neadekvatne infrastrukture i stvaranje prometnih gužva unutar turističkih destinacija.

Zahtjevno je odrediti koji kruzeri smiju uploviti a koji ne smiju u turističku destinaciju radi smanjenja broja posjetitelja s ciljem zaštite destinacije bez stvaranja privilegija. Kvalitetna organizacija i međusobna suradnja putničkih poduzeća s nacionalnim organizacijama može spriječiti prekomjeren broj turista i brodova unutar turističke destinacije. Razvoj slabo razvijenih nautičkih lokacija uvelike može doprinijeti gospodarskom rastu lokacije i dobrobiti lokalnog stanovništva, te može smanjiti prenapučenost glavnih turističkih destinacija, uz pritom uzimanja u obzir prihvatne mogućnosti lokacije i poštivanja ograničenja iste. Nadzor i kažnjavanje za nepridržavanje pravila potrebno je kako bi se stvorio striktan ali pravedan sustav s ciljem provođenja održivog turizma.

Turizam i lokalno stanovništvo u konstantnom su kontaktu, razvojem turizma povećava se ekonomska korist istih no smanjuje se ugođaj življenja unutar

destinacije. Izgradnja luka za prihvat brodova namijenjenih za turističke svrhe dok se u međuvremenu zanemaruju potrebe lokalnog stanovništva za komunalnim vezovima smeta lokalnom stanovništvu. Prednost moraju prvenstveno imati domaći ljudi koji su rođeni u lokaciji te imaju pravo na mjesto gdje držati vlastiti brod, oni od kruzing turizma imaju malu ili nikakvu korist te se suprotstavljaju razvoju istog. Za uspješnost nautičkog turizma potrebno je uzeti u obzir potrebe domicilnog stanovništva i tek nakon što su one zadovoljene u mjeri koja je realna i moguća, može se pokrenuti projekt širenja turističkih luka. U suprotnosti konflikt lokalnog stanovništva s turistima može ostaviti samo negativna iskustva za obje strane.

5.2 Čarter nautički turizam

Čarter plovila namijenjena su dnevnom ili višednevnom iznajmljivanju nautičkim turistima sa ili bez posade. Trend iznajmljivanja broda u svijetu neprestano raste, troškovi iznajmljivanja broda na 5 dana u nekim slučajevima jednaki su cijeni godišnjeg veza za brod iste dužine, ne računajući početnu investiciju i druge troškove održavanja vlastitog broda, uviđa se razlog zašto upravo taj trend raste. Posjedovanje vlastitog broda ima svoje prednosti i mane, čarter plovila nalaze se u cijelome svijetu te ako turist iz Europe želi posjetiti drugu stranu svijeta, s vlastitim brodom to teško može izvesti, dolaskom u turističku destinaciju može uzeti čarter brod i koristiti ga bez mnogo komplikacija oko prijave i odjave broda, troška putovanja i sigurnosti preko-oceanskih putovanja. Mnogi si ne mogu priuštiti kupnju vlastitog broda ali žele iskusiti čari nautike stoga se odlučuju na iznajmljivanje čarter plovila, za određene nautičke aktivnosti kao što je pecanje potrebno je imati adekvatno opremljen brod i sposobnu posadu, upravo to čarter turizam nudi, nezaboravno iskustvo kojeg turisti sami ne bi mogli iskusiti u toj mjeri. Znanje i oprema koja je potrebna za lov na veliki ribu npr. tune i sabljarke isključivo posjeduju plovila koja su specijalizirana za isto i nude usluge čarter turizma, potražnja za takvim ponudama konstantno raste. Smještaj u nautičkom turizmu nude mnoga plovila ako su za to adekvatno opremljena, raste potražnja za brodovima s kabinom gdje turisti mogu noćiti bez potrebe za pronalaskom hotela u blizini marine čije usluge koriste. Brzi

brodovi bez kabina gube na potražnji, turisti žele brod koji im pruža osjećaj sigurnosti, ugođaj tople kabine i mogućnost dužih plovidba. Veći brodovi često dolaze uz manju brodicu koja se nalazi na krmu broda ili „jet-skijom“, namjena istih su sportske aktivnosti nad morem i mogućnost sidrenja broda na sidrištima te odlazak na obalu s navedenima. Potražnja za luksuznim jahtama u konstantnom je rastu, kupovna moć turista nautičara veća je od prosječnog turista, trend luksuza u nautičkom turizmu ima i negativne posljedice. Većina brodova ima cijenu dnevnog iznajmljivanja koju si rijetki mogu priuštiti, potencijalno tržište manje platežne moći u pojedinim slučajevima ne može se uključiti u nautički turizam iz razloga što im cijene nisu prilagođene i ne postoji adekvatna ponuda za navedenu skupinu.

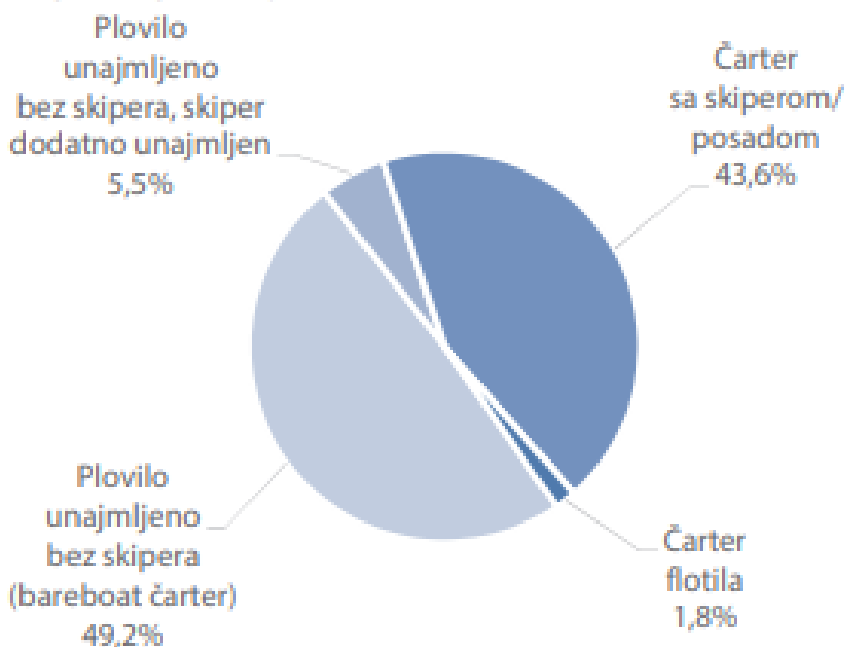
Veliki nedostatak nautičkog turizma je činjenica da pojedinci pate od morske bolesti i da ne mogu uživati u uslugama koje isti nudi. Rješenje takvom problemu jesu elektronični stabilizatori koji omogućavaju smanjenje bočnog nagibanja broda i smanjuju osjećaj mučnine kod nautičara. Stabilizatori su sačinjeni od elektromotora koji pri velikim okretajima prebacuje veliku masu na suprotnu stranu od vala koji pogađa brod. Navedeno je dobar primjer kako korištenje suvremenih tehnologija utječe na razvoj nautičkog turizma. Cilj svakog selektivnog oblika turizma je pružiti turistu nezaboravno i ugodno iskustvo, navedena tehnologija to omogućuje i kada uvjeti plovidbe nisu dobri. Negativna strana takve tehnologija je vrlo visoka cijena, mnoga poduzeća koja posluju u charter turizmu si ne mogu priuštiti takvu investiciju. Potrebno je pričekati još nekoliko godina da tehnologija pojeftini i da postane pristupačnija kako bi se korištenje iste proširilo u svim granama nautičkog turizma.

Nautički turizam se često povezuje s sportskim aktivnostima kao što su pecanje, ronjenje i sportovi na moru. Navedeni sportovi mogu biti vrlo opasni i ugroziti pojedince, zato je potrebno da svi brodovi koji se bave sportovima na moru budu adekvatno opremljeni s prvom pomoći i bocom kisika kako bi se mogla pružiti medicinska pomoć u slučaju nesreće. Osim prve pomoći brodovi moraju imati prsluke za spašavanje, protupožarne aparate, rakete za signalizaciju, "whf" stanicu za komunikaciju i radar reflektor kako bi bili vidljivi na radarima kapetanije, policije i obalne straže. Čamac (splav) na napuhavanje također je nužan na svim brodovima koji se bave turizmom, u slučaju havarije isti može biti od životne važnosti.

Suvremene aplikacije pružaju u realnom vremenu stanje vjetra i neprilika na morima, informacije su vrlo bitne u nautičkom turizmu no kako bi se pojedinci mogli koristiti istima potrebno je organizirati sustav obrazovanja. Postotak mladih kapetana brodova koji se znaju koristiti suvremenim tehnologijama još je nizak u svijetu.

Grafikon 3. Postotak unajmljivanja plovila prema vrsti čartera u Republici Hrvatskoj

VRSTA NAJMA PLOVILA

Izvor: Tomas istraživanje 2017., dostupno na: <http://iztzg.hr/UserFiles/File/Narudzbe/2017-Tomas-nautika-JAHTING.pdf> datum posjete: 14.4.2020

Grafikon prikazuje postotak korištenja pojedine charter usluge od strane turista koji posjećuju Republiku Hrvatsku, najam plovila bez skipera zauzima postotak od 49.2% i pritom vodi kao najčešći oblik iznajmljivanja brodova u Republici Hrvatskoj. Na drugome mjestu je iznajmljivanje polovila sa skiperom odnosno posadom s postotkom od 43.6%, ostale vrste iznajmljivanja plovila imaju vrlo niski ili zanemariv postotak.

Nautički turizam određuje veličina plovila koje se koristi, manja plovila do 5 metra vrlo su jednostavna za upravljati, nisu potrebne velike vještine zbog dobrih manevarskih sposobnosti broda i neznačajnog utjecaja kojeg otpor vjetra i morska struja imaju nad plovidlom. Brodovi dužine veće od 10 metara zahtijevaju bolju pripremljenost voditelja brodice, osjetljiviji su na utjecaj vjetra, ovisno o broju motora mogu biti značajno teži za manevrirati od kraćih brodova. Nakon što dužina broda prijeđe 15 metara, neophodna je prisutnost drugog člana posade, odnosno mornara, na primjeru nautičkog turizma potreba za zapošljavanje pojedinca sa svrhom ispomoći kapetanu.

Proporcionalnim povećanjem dužine i bruto tonaže broda, stvara se potreba za većom posadom, zakonski je propisan određeni broj posade ovisno o dužini broda.

Prema pravilniku o najmanjem broju članova posade za sigurnu plovidbu brodova unutarnje plovidbe, posada broda može biti ukrcana u svojstvu: (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_02_13_433.html) datum posjete: 14.4.2020

- Zapovjednik
- Časnik palube
- Kormilar
- Vođa palube
- Mornar
- Upravitelj stroja
- Časnik stroja.

S ciljem pružanja što kvalitetnije usluge i visoke sigurnosti u nautičkom turizmu tijekom plovidbe, poduzeće čija je djelatnost unajmljivanje plovila mora zaposliti

propisan broj zaposlenika ovisno o karakteristikama broda i vremenskom periodu plovidbe.

5.3 Utjecaj ronjena na nautički turizam

Potražnja za aktivnim odmorom u konstantnom je rastu, ronjenje kao oblik najviše interakcije posjetitelja s morem ima vrlo važnu ulogu u održivosti nautičkog turizma. Osim što privlači mnoge turiste na posjetu turističkih destinacija zbog bistrog mora, razvedene obale i olupina koje se nalaze u blizini turističkih destinacija npr. (Rovinj, Poreč, Pula), ronjene potiče turiste na uključivanje u čišćenje i zaštitu mora.

Tijekom organiziranih turističkih izleta često mnogo otpada (nerazgradive plastike) završi u moru, ponekad je to krivica pružatelja usluga, a ponekad neodgovornih turista. Upravo taj otpad ronionci uviđaju tijekom zarona, zahvaljujući visokoj osviještenosti o ekologiji, turisti izvlače iz mora otpad te ga ronilački centri zbrinjavaju.

Prvim pogledom takvi činovi nemaju veliki utjecaj no da svatko iz mora izvadi jedan predmet, isto bi uvelike pomoglo zaštititi okoliša i potaklo druge pojedince na uključivanje u akcije čišćenja. Ronilački centri organiziraju dobrovoljne akcije čišćenja luka u kojima se turisti vrlo rado uključuju.

Veliki je broj turista koji žele iskusiti čari ronjena no nemaju nikakvog iskustva, pritom su se u Republici Hrvatskoj otvorile mnoge škole ronjena koje nude tečajeve. Ako turist želi iskusiti ronjenje samo jednom bez polaganja tečajeva postoji ponuda usluge ronjenja u plitkom s pratnjom instruktora. Takvim propisanim uslugama uvelike se povećava potražnja za ronjenjem i ujedno za nautički turizam. Osim za ronjenje u plitkome uz obalu, potrebno je koristiti brodove kako bi se stiglo na relaciju koja može biti otok, olupina, koraljni greben itd.

Konkurentnost na svjetskom tržištu neprestano raste, lokacije bogate ribljim fondovima i toplim morima privlače turiste koji su nekada posjećivali Hrvatsku, no sada to ne rade kao posljedica uništenja ribljeg fonda, prekomjernog izlova i onečišćenja mora. Moguće je uočiti usku povezanost zagađenja okoliša i pada turističke potražnje na navedenom primjeru.

5.4 Razvoj turističke potražnje

Povećanjem slobodnog vremena i novčanih sredstava koje turisti imaju na raspolaganju dolazi do promjene u samoj turističkoj potražnji. Početkom prošlog desetljeća trend u nautičkom turizmu bio je iznajmljivanje brodica do 4 metra s pogonom koji nije prelazio 5 konja, danas je potražnja mnogo drukčija. Za udovoljavanje potreba plovidbe u blizini luke brodovi tih dimenzija bili bi dovoljni no razvojem društvenih mreža turisti vlastita iskustva žele podijeliti s prijateljima te prikazati sebe imućnim. Iz navedenog razloga nastaje trend iznajmljivanja sve većih brodova s snažnijim pogonom koji često nije potreban, pojedinac iznajmljivanjem broda tih karakteristika ostvaruje osjećaj pripadanja višem sloju društva s većom platežnom moći. Udovoljavanje vlastitih potreba i želja glavni je motiv aktivnih turističkih putovanja, kako bi se takva turistička potražnja zadovoljila ponuda joj se morala adaptirati s vremenom te danas u većini razvijenih turističkih lokacija nailazimo na skupocjene brodove koji su svakodnevno unajmljeni bez obzira na visoku cijenu usluge koja ponekad nije prikladna gostu koji koristi tu uslugu.

Od velike je važnosti zaštita prirode i korištenje biorazgradivih papira i izbjegavanje plastike te ne ostavljanje otpada koji je nekada završavao u moru a sada se reciklira. Osjetljivost korisnika usluga također se promijenila od prošlog desetljeća u pogledu na zaštitu životinja, usluge pecanja podrazumijevale su ulov i pripremu ribe na brodovima, danas veliki broj turista želi vratiti u more ulov te zaštititi riblji font.

Raste broj zainteresiranih u zaštiti dupina, morskih kornjača, kitova i drugih životinja, novi oblici nautičkog turizma podrazumijevaju praćenje i studiju istih s ciljem zaštite životinja i širenja vlastitih znanja i pogleda na život u vodama. Uznemiravanje životinja turisti vrlo strogo kažnjavaju te potražnja za uslugama koje izbjegavaju isto raste.

Jedan od najznačajnijih svjetskih trendova u turizmu koji je promijenio zauvijek potražnju nautičkog turizma jesu češća i kraća turistička putovanja. Tijekom 90-tih godina turisti su putovali jednom godišnje i boravak je trajao tjednima, upravo su se takvoj turističkoj potražnji prilagodile nautičke marine i luke. U pojedinim turističkim destinacijama navedene marine i luke nisu doživjele nikakve renovacije i rekonstrukcije dok se turistička potražnja uvelike promijenila. Broj brodova koji koristi usluge godišnjeg veza opada dok se potražnja za charter brodovima povećava kao posljedica trenda češćih i kraćih turističkih putovanja i lančanih putovanja bez zadržavanja u jednoj lokaciji nego posjeta više lokacija u kratkom vremenskom periodu. Zaslužnost za omogućavanje takvog načina putovanja iz luke u luku odnosno marina ima i razvoj tehnologije i suvremenih aplikacija koje omogućuju rezervaciju i prijavu u destinaciju tijekom plovidbe broda. Pristup marinama često je onemogućen lokalnom stanovništvu no trend interakcije turista s istima raste, također upoznavanje novih kultura i jezika ulazi u turističke motive putovanja. Turistička potražnja sve je zahtjevnija, kako bi ponuda zadovoljila istu mora biti krojena po mjeri turista, individualni pristup neophodan je za uspješnost ponude.

U suvremenu turističku potražnju spadaju i autentičan doživljaj koji se može ostvariti inovativnošću, održavanje nautičkih manifestacija kao npr. regata povijesnih brodova grada Rovinja "batana" može se privući veliki broj posjetitelja iz susjednih država te spojiti dva oblika selektivnog turizma zajedno u jednu autentičnu i jedinstvenu turističku ponudu kulturnog i nautičkog turizma.

Svjetski poznate nautičke manifestacije kao što je "Barcolana" u Trstu privlače veliki broj nautičara koji se natječu u istoj, no broj gledatelja nije vrlo velik kao posljedica nemogućnosti praćenja regate s obale zbog velike udaljenosti od kopna, korištenje dronova i prijenos snimka uživo na glavnom gradskom trgu jedan je od primjera kako kvalitetno implementirati suvremenu tehnologiju u klasičan nautički turizam.

6. Usporedba nautičkog turizma u Europi

6.1 Prednosti i mane nautičkog turizma na Jadranu

U sljedećoj tablici usporediti će se nautički turizam Europskih zemalja, navesti će se prednosti i mane pojedinih zemalja.

Tablica 3. Prednosti i mane nautičkog turizma na Jadranu

Država	Prednost	Nedostatak
Hrvatska	Osjećaj sigurnosti prisutan kod turista, ekološka očuvanost i osviještenost o ekologiji, čistoća mora i voda, ljepota razvijene obale i krajolika	Nedovoljno razvijena ugostiteljska ponuda, prihvatni kapaciteti nisu na zadovoljavajućoj razini, nautičke luke su neadekvatno opremljene
Italija	Suprotnost Hrvatskoj ponudi, odnosno opremljenost luka na velikoj razini i opširnost ugostiteljske ponude, bogata kultura plovidbe	Nesigurnost plovidbe u području južne Italije
Francuska	Azurna obala, okupljalište svjetske elite, izlaz na Sredozemno more i Atlantski ocean	Ponuda i usluge skuplje od konkurencije
Španjolska	Ugostiteljska ponuda, ponuda luka, izlaz na Sredozemno more i Atlantski ocean	Negativne posljedice nad lokalnim stanovništvom zbog širenja ponude
Grčka	Vrijednost za novac, izlaz na Egejsko i Jonsko more	Udaljenost od emitivnih država Europe
Turska	Ugostiteljska ponuda, opremljenost luka, vrijednost za novac	Područja nesigurne plovidbe

Slovenija	Blizina emitivnih tržišta	Geografski položaj
-----------	---------------------------	--------------------

Izvor: Izrada autora prema Tomas istraživanju i

<https://mmpi.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Strategija%20razvoja%20nautickog%20turizma%20HR%201.pdf> datum posjete: 14.4.2020

Iz priložene tablice uočljiva je velika konkurentnost na Jadranu u sektoru nautičkog turizma, Hrvatska kao zemlja s vrlo velikim neiskorištenim potencijalom zaostaje zbog neadekvatne opremljenosti luka i nedovoljno razvijene ugostiteljske ponude. Velika prednost koju Hrvatska ima nad drugim državama je sigurnost koju nudi turistima nautičarima. Uspoređujući Jadransko more s ostalim morima na svijetu, klima i vremenske prilike relativno su blage, dopuštaju razvoj nautičkog turizma kojeg bi države morale maksimalno iskoristiti no to one ne rade adekvatno. Postoje nerazvijene lokacije kojima bi nautički turizam doprinio u razvoju gospodarstva, otvorio nova radna mjesta i potaknuto na doseljenje u lokaciju. Za ostvarivanje navedenih ciljeva potreban je paralelni razvoj ugostiteljskih objekata i smještajnih kapaciteta.

Turiste nautičare obilježava velika pokretljivost, ponuda marina na Jadranu je velika, potrebno je podići razinu kvalitete ponuđenih usluga i razviti dobar glas. Kako bi se turisti odlučili na posjet određene marine, potrebno je uskladiti cijenu s ponuđenim uslugama i uz nautičke usluge mora postojati kvalitetna ugostiteljska ponuda u turističkoj destinaciji. Grad Napoli u Italiji, jedan je od najvećih lučkih gradova na Jadranu čiji nautički turizam nije razvijen punim potencijalom kao posljedica straha kojeg lokalno stanovništvo upućuje turistima, nesigurnost zbog kriminalnih organizacija prisutna je u mislima posjetitelja iako se situacija uvelike poboljšala od prošlog desetljeća, no psihičke barijere teško se probijaju.

Lokalno stanovništvo može značajno utjecati na razvoj nautičkog turizma, na primjeru Albanije uočljivo je da kao posljedica kriminalnih organizacija, cjelovito lokalno stanovništvo osjeća posljedice nerazvijenosti turizma, naročito nautičkog, preduvjeti postoje i geografski položaj države ulazi u korist. Potrebno je provođenje programa suzbijanja kriminala i veće kontrole od strane lokalnih vlasti s ciljem omogućavanja razvoja selektivnih oblika turizma unutar granica država koje stradavaju od posljedica kriminala.

6.2 ISO norme za razvoj nautičkog turizma

Međunarodna organizacija za normizaciju stvorila je ISO standarde odnosno norme s ciljem povećanja razine kvalitete koje poduzeća nude i povećanja svijesti o zaštiti okoliša kod pojedinca. Na primjeru ACI marina moguće je uočiti doprinos kojeg ISO standardi imaju u povećanju ulaganja truda i financijskih sredstava u projekte za: zaštitu okoliša, uštede energija i povećanja udjela obnovljivih izvora energije koje se koriste kad je isto omogućeno i povećanje razine zadovoljstva gostiju. (časopis ACI No.1)

Uvođenjem ISO normi želi se unaprijediti standarde i održati iste na vrlo visokoj razini s krajnjim ciljem povećanja potražnje i zadovoljstva gostiju. Sprječavanje zagađivanja unutar marina i okolice istih dobiva sve više na važnosti, korisnici turističkih usluga prepoznaju važnost mjera zaštite te ekološki su osviješteni.

Energetska učinkovitost vrlo je značajna unutar lokacija koje troše velike količine struje i vode kao što su nautičke marine, tijekom velikih suša i nedostatka vode, ista se mora racionalno koristiti, moraju postojati mjere zabrane vanjskog pranja plovila i mjere općeg smanjenja potrošnje iste.

ACI posjeduje sljedeće ISO certifikate: (<https://mint.gov.hr/vijesti/aci-marinama-uruceni-iso-certifikati-za-sustave-upravljanja-kvalitetom-okolisem-te-energijom/14308>) datum posjete: 14.4.2020

- Sustav upravljanja kvalitetom ISO 9001:2015
- Sustav upravljanja okolišem ISO 14001:2015
- Sustav upravljanja energijom ISO 50001:2011

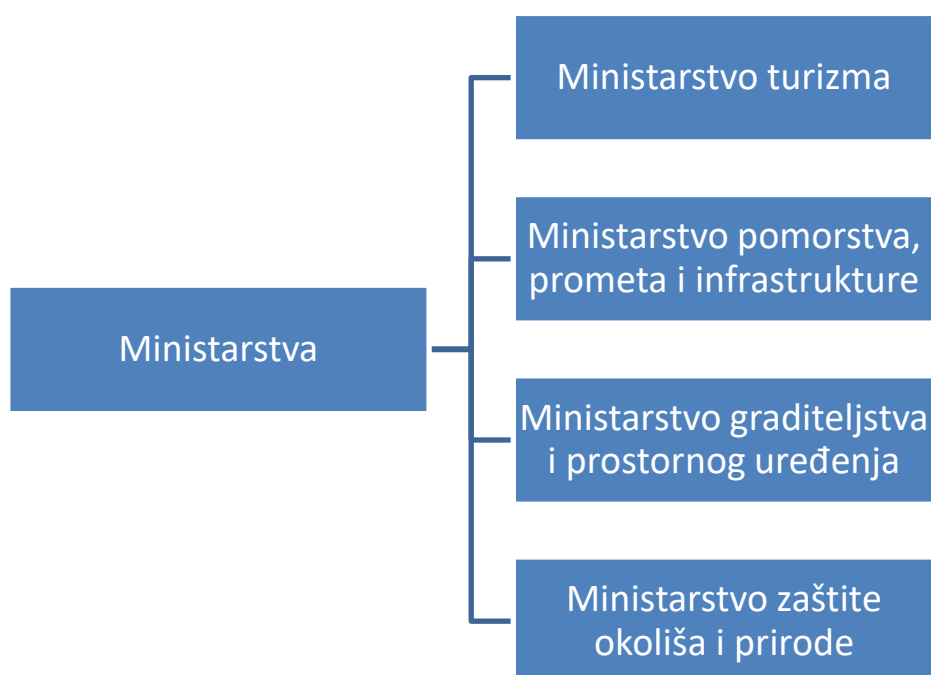
Navedeni standardi pridonose kvalitetnijem poslovanju poduzeća i širenju dobro glasa istog. Podizanjem kvalitete usluga koje ACI nudi ujedno promovira Nautički turizam Republike Hrvatske na svjetskom tržištu, cilj sustava marina je stvoriti prepoznatljivost i povećati konkurentnost. Uvođenjem ISO normi utječe se na gospodarske grane povezane uz nautički turizam i na cjelokupnu sliku turističke destinacije.

6.3 Dionici razvoja nautičkog turizma u RH

Za uspješan razvoj nautičkog turizma potrebno je uključivanje svih dionika u planove i strategije. Izostavljanje dionika, manjak komunikacije i razmjene informacija mogu imati velike posljedice i znatno usporiti razvoj selektivnog oblika turizma na regionalnoj i nacionalnoj razini.

Dionici zaslužni za razvoj nautičkog turizma na konkretnom primjeru Republike Hrvatske su sljedeći:

Tablica 4. dionici u razvoju nautičkog turizma RH

Izvor: izrada autora prema: (https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/151022_AP-%20nauticki-www.pdf) datum posjete: 10.4.2020

Iz tablice je uočljivo da najveću i najznačajniju ulogu kod dovođenja strategija razvoja, pravilnika i propisa imaju ministarstva. Navedena su ministarstva 2015.godine, prikupila i analizirala podatke o nautičkom turizmu unutar Republike Hrvatske s ciljem stvaranja strategija održivog razvoja nautičkog turizma.

Ostali jednako važni dionici u nautičkom turizmu jesu: jedinice lokalne i regionalne samouprave, pritom se podrazumijevaju županije i gradovi koji posjeduju ponudu

nautičkog turizma, lučke uprave, turističke zajednice, udruge, nevladine organizacije i agencije za razvoj.

Europska unija nudi financijsku pomoć s ciljem unapređenja ponuda i održivosti nautičkog turizma operativnim planom pod nazivom „Konkurentnost i kohezija 2014-2020). Također mnogo se investira u zaštitu okoliša, turizam je vrlo osjetljiva grana, u slučaju onečišćenja mora kao posljedica provođenja nautičkog turizma, posljedice bi osjetile i druge grane turizma te cjelovito gospodarstvo turističke destinacije.

https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/151022_AP-%20nauticki-www.pdf

datum posjete: 10.4.2020

Razvojem nautičkog turizma, mnogobrojna su mjesta ostala bez vezova potrebnih za lokalno stanovništvo, osim što su prostorno ograničeni, mnogi gradovi nemaju dovoljna sredstva za izgradnju komunalnih luka. Financijska se sredstva moraju povlačiti iz svih ponuđenih izvora te ih je potrebno maksimalno iskoristiti. Gradovi na obali Istre poput Rovinja imaju vrlo loše osmišljenu komunalnu luku za potrebe lokalnog stanovništva, brodovi su vezani u 5 redova te je pristup istima vrlo otežan.

Ove je godine započela izgradnja nove komunalne luke u gradu Rovinju, koja je namijenjena za potrebe lokalnog stanovništva, isti planiraju na navedenim vezovima držati brodove za vlastite potrebe no pojedinci žele na ponuđenim mjestima postaviti manje brodove namijenjene čarteru s ciljem ostvarivanja profita. Grad Rovinj prepoznao je važnost ulaganja u nautički turizam i prednosti koje isto nosi za lokalno stanovništvo i za turističku destinaciju.

Utjecaj lokalne uprave može biti od prvenstvene važnosti za razvoj turizma u određenoj lokaciji, obala Jadranskog mora ima vrlo bogat neiskorišten potencijal, potrebno je da institucije provode istraživanja i strategije za razvoj istih, nautički turizam mogao bi imati ulogu „odskočne daske“ za iste.

6.4 Croatia Sailing Academy

Kao posljedica razvoja nautičkog turizma pojavila se potreba za velikim brojem skipera, upravo je zato u Puli osnovana "škola" s ciljem edukacije istih.

Skupina mladih skipera s velikim iskustvom nudi intenzivan tečaj jedriličarstva profesionalcima i amaterima. Cilj poslovanja škole je prenijeti vlastita znanja i ljubav prema moru i jedriličarstvu na sve zainteresirane, bili oni domaći ljudi ili stranci.

(<https://www.crosailingacademy.com/skipper-academy/>) datum posjete: 10.4.2020

Osim bazičnih znanja odnosno korištenje plovila za vlastite svrhe, škola nudi i osposobljavanje profesionalnih skipera koji se kasnije priključuju ponudi nautičkog turizma. Studenski poduzetnički inkubator Sveučilišta „Mijo Mirković“ u Puli zaslužan je za današnju uspješnost "Croatia Sailing Academy". Tvrtka osim pomoći profesora dobila je prostor s adekvatnim rekvizitima za započeti poslovanje.

Daljnjim razvojem tvrtke nastala je potreba zapošljavanja novog kadra, pritom se tvrtka obratila mentorima i centru karijera za pomoć pri nalasku kandidata.

6.5 Unaprjeđenje nautičke ponude Republike Hrvatske

Hrvatska se dobro pozicionirala na svjetskom nautičkom tržištu zahvaljujući geografskom položaju i prirodnim ljepotama koje ona posjeduje, bez istih nautički turizam kakvog danas poznajemo ne bi bio izvediv. Svjetski se trendovi mijenjaju a RH zaostaje kao posljedica neulaganja u infrastrukturu i adaptaciju i renovaciju luka i marina. Zaštita i očuvanje prirode nisu zanemareni no isti nisu na potrebnoj razini da bi zadovoljili svjetski trend. Konkurenti na tržištu posjeduju prirodne ljepote kao i RH no kvalitetnijim strategijama i kvalitetnijom implementacijom istih, RH zaostaje te ponuda prestaje zadovoljavati potražnju na svjetskom turističkom tržištu. Kako bi se isto spriječilo potrebna je revitalizacija marina koje više ne zadovoljavaju standarde kvalitete i opširnosti ponude. Posljedica nepostojanja dodatnog sadržaja unutar marina osim nezadovoljnih turista je i gubitak potencijalne dobiti koja bi se s istima ostvarila.

Implementacija više selektivnih oblika turizma u jedinstvenu ponudu mora biti cilj za rast i razvoj turizma RH. Selektivni oblici turizma koje nailazimo u RH jesu sljedeći: kulturni turizam, zdravstveni turizam, sportsko-rekreacijski turizam, vjerski turizam, gastronomski turizam, kongresni turizam. Svi navedeni selektivni oblici turizma mogu se uklopiti u ponudu nautičkog turizma te zajedno formirati ponudu koja bi ispunila zahtjeve i želje i najzahtjevnijim turistima. Određeni selektivni oblici turizma mnogo su jednostavniji za implementirati u ponudu nautičkog turizma od drugih oblika. Unaprjeđenje gastronomske ponude unutar postojećih ugostiteljskih objekata unutar nautičkih marina i stvaranje potražnje za degustaciju lokalnih specijaliteta unutar marina strateški je potez koji ne zahtjeva velike investicije a može uvelike doprinijeti turističkoj ponudi. Mnoge marine rasprostranjene na Jadranskoj obali nailaze se u neposrednoj blizini ugostiteljskih objekata s prihvatnim kapacitetom potrebnim kako bi se kongresni turizam mogao provoditi, klasičan pristup istome unutar 4 zida nije nužan, mogućnost organiziranja kongresa na otvorenome unutar površina marina jedinstvena je ideja koja može privući veliki broj kongresnih i nautičkih turista. Religijski turizam zahtjevniji je kod realizacije ponude u sklopu s nautičkim turizmom, vrlo originalna ideja koja prilazi iz grada Rovinja odnosi se na postavljanje podmorskog kipa zaštitnice grada "Sv. Eufemija" u blizini otoka "Banjole"s ciljem privlačenja gostiju koji žele iskusiti unikatnu religijsku ponudu koja je neizvediva bez suradnje s nautičkim turizmom odnosno ronjenjem i prijevozom brodovima.

Zdravstveni, sportski i nautički turizam imaju mnogo zajedničkih obilježja, najbitnije za implementaciju istih u jedinstvenu turističku ponudu jesu provođenje vremena na otvorenom i vođenje zdravog stila života. Provođenje vremena na svježem zraku, morska voda i sunce imaju vrlo pozitivne utjecaje na zdravlje pojedinca. Klasične metode liječenja pacijenta unutar kompleksa toplica često ne zadovoljavaju želje mlađe populacije, isti vrijeme svoje rehabilitacije žele provesti na zanimljiviji način, upravo im to može nautički turizam ponuditi s organiziranim putovanjima s ciljem liječenja. Sportski je turizam vrlo učestala pojava tijekom ljetnih mjeseci, u izvan glavne turističke sezone kad temperature padnu vrlo osjetno opada i udio sportskog turizma na voda, iz navedenog razloga potrebno je osmisliti i pripojiti više selektivnih oblika u jednu jedinstvenu ponudu koja se može plasirati na turističko tržište i izvan glavne turističke sezone. Kao primjer navedenog mogu se izdvojiti gastro i zdravstveni turizam.

Osim cilja produžavanja turističke sezone, strategije ostvarivanja turističke ponude moraju uzeti u obzir i godine starosti potencijalnih turista, određeni selektivni oblici turizma privlače različite dobne granice, zdravstveni turizam podrazumijeva stariju populaciju, potrebno je stvoriti ponudu i za mlađe pojedince koji se moraju liječiti no ujedno ne žele propustiti zabavu koju im nautički turizam može pružiti. Adekvatno opremljeni brodovi za djecu s posebnim potrebama mogu organizirati izlete razgledavanja delfina, roditelji veće platežni moći koji dolaze iz susjednih zemalja poput Austrije i Njemačke vrlo rado bi prihvatili turističku-zdravstvenu ponudu.

Kulturni turizam podrazumijeva razgledavanje kulturnih znamenitosti određene lokacije i upoznavanje kulturne baštine i običaje lokalnog stanovništva. Nautički turizam može ponuditi organizirane izlete uz pratnju turističkog vodiča koji upoznaje turiste s kulturom i znamenitostima lokacije, vrlo dobar primjer suradnje nautičkog i kulturnog turizma je grad Venecija koji može biti uzor za gradove duž jadranske obale. Istarska obala vrlo je specifična, mnogi su gradovi pozicionirani na samoj obali mora, a njihove znamenitosti vidljive su s broda. Organiziranjem turističkih izleta brodovima s ciljem upoznavanja kulture grada osim zabave i provođenja vremena na moru može upotpuniti rupu u turističkoj ponudi koja je trenutno prisutna u većini Istarskih gradova koji se nalaze na obali mora.

6.6 Državni zavod za statistiku

Praćenje broja dolaska i noćenja u komercijalnom smještaju 2010.godine zadobilo je velike promjene, prema novom zakonu slijedi:

(<https://www.dzs.hr/hrv/DBHomepages/Turizam/metodologija.htm>) datum posjete:
14.4.2020

- "Od 2010. luke nautičkog turizma nisu više ni izvještajne jedinice ni vrsta smještajnog objekta u mjesečnom istraživanju o dolascima i noćenjima turista. Razlog tomu je provedba novog Zakona o boravišnoj pristojbi (NN, br. 152/08. i 59/09.), koji propisuje način prijave boravka turista na plovnim objektima. Zbog spomenute promjene metodologije uvjetovane primjenom novih zakonskih regulativa u praćenju turista, podaci su od 2005. do 2009. revidirani kako bi bili usporedivi (isključene su luke nautičkog turizma)."
- "Od 2017. poslovni subjekti spavaći i kušet-vagoni te poslovni subjekti riječnoga i pomorskog prometa (samo redovite linije) nisu više izvještajne jedinice ni vrsta smještajnog objekta u Mjesečnom istraživanju o dolascima i noćenjima turista. Zbog te promjene u obuhvatu revidirani su mjesečni podaci od 2005. do 2016. (isključeni su poslovni subjekti spavaći i kušet-vagoni te poslovni subjekti riječnoga i pomorskog prometa) kako bi serije podataka bile usporedive,"

Iz navedenog citiranja može se uočiti isključenje luka nautičkog turizma u podacima o turističkim dolascima i noćenjima na mjesečnoj razini, navedeno onemogućava uvid u realno stanje turizma i doprinos kojeg nautički turizam i razvoj istog imaju u povećanju turističkih dolazaka i potrošnje.

7. Razvoj ACI marina

7.1 Povijest Aci-ja

Marine mogu biti u privatnom ili javnom vlasništvu, u slučaju Aci marina one su u javnom vlasništvu Republike Hrvatske te imaju vrlo značajnu ulogu u razvoju nautičkog turizma na primjeru Jadranskog mora. Sustav marina Aci najveći i najznačajniji je na Mediteranu, marine su raspoređene duž Jadrana, na krajnjem sjeveru od grada Umaga do grada Dubrovnika koji se nalazi na krajnjemu jugu (Časopis ACI No.1). Od 2018. Godine Adriatic Croatia International Club neprestano ulaže u podizanje razine kvalitete vlastitih marina i širenja opsega istih. Trenutno Aci posjeduje sustav dva sidrišta i 22 marine, koje su konstantno u procesu rekonstrukcije i adaptacije kako bi mogle zadovoljiti želje i potrebe nautičara. Za vrijeme Jugoslavije nautički turizam nije bio razvijen, marine su bile rijetke i nalazile su se u samoj blizini brodogradilišta, industrija je uvjetovala razvoj istih a turizam imao je zanemariv utjecaj. Turiste nautičare privukla je divljina Jadranske obale i prirodne ljepote, mogućnost posjećivanja netaknute prirode bila je rijetkost u svijetu. Upravo zahvaljujući sve većem interesu turista iz susjednih zemalja za posjećivanje Jadranskog mora, otvorila su se nova vrata za ACI i ostale privatne marine na području Mediterana. Osnivač ACI-a bio je ambiciozan čovjek s vizijom, Veljko Barbieri koji je ujedno zaslužan za razvoj modernog nautičkog turizma kakvog danas poznajemo na području Jadranske obale (Časopis ACI No.1). Ideja o izgradnji lanca marina dolazi posjećivanjem talijanske i francuske obale i raznih nautičkih sajмова koji su tada bili u začetima. Izgradnja lanca marina uzrokuje profitiranje ugostitelja, zaposlenika u turizmu, raznih ponuđača uslužnih djelatnosti te ujedno i cjelokupnog stanovništva regije, vizija dobro prihvaćena od strane javnosti. Osim izgradnje marina Barbieri je imao cilj oživjeti interes za regate kod pojedinaca te organizirati sportske i kulturne manifestacije vezane uz nautički turizam. Zajedno s timom stručnjaka Barbieri sastavlja elaborat pod nazivom "Program o isplativosti ulaganja u nautički turizam i gradnju 25 marina", taj elaborat ima vrlo veliku važnost u razvoju nautičkog turizma na području Mediterana. Elaborat je prihvaćen te se omogućava implementacija projekta Aci marina.

Projekt razvoja Aci marina nije dobro prihvaćen u svim regijama Republike Hrvatske te određene lokacije nisu dobile marinu kao planirano zbog otpora lokalnog stanovništva i lokalne samouprave. Kako bi se projekt mogao realizirati potrebno je bilo osigurati financijska sredstva koja su dobivena kreditima od poduzeća „Ina“ i mnogobrojnih poduzeća koja posluju u sektoru turizma, poljoprivrede i trgovine, isti su prepoznali potencijal projekta. Aci marine su početkom poslovanja nudile nautičarima opsežnu i kvalitetnu ponudu usluga i proizvoda što je uzrokovalo buduću uspješnost istih. Usluge koje su se nudile početkom poslovanja Aci marina bile su: usluge sigurnih vezova s dostupnom strujom i vodom, uredne sanitarije, kvalitetan tehnički servis i dobro osposobljeni zaposlenici, trgovine s prehrambenim namirnicama, trgovine s specifičnom nautičkom opremom i nautičkom odjećom, brodska posteljina i brodski potrošni materijali, prehrambeni i ugostiteljski objekti. Osim klasičnih ponuda usluga marina, Aci je razvio vrlo kvalitetan sustav čarter turizma, iznajmljivanje vlastitih brodova najčešće jedrilica i manjih jahti, ističe se vrlo kvalitetno poslovanje menadžmenta i strateško planiranje organizacije. Osim cilja ostvarivanja prihoda u turizmu ACI prepoznaje ulogu i značenje održavanja manifestacija kako bi se tradicije sačuvale kroz razne manifestacije, takva događanja kao što su regate povijesnih brodova oživljavaju turističku ponudu u slabo razvijenim turističkim područjima. Lokacije koje su svjetski poznate na turističkom tržištu privlače svjetsku elitu nautičara, pritom je Aci u gradu Rovinju poznat i kao biser Jadrana, organizirao regatu „Aci Cup Match Race“ u suradnji s hotelskim poduzećem Maistra d.d.

Rovinj kao domaćin jedne od najprestižnijih regata na svijetu postaje još prepoznatljiva turistička destinacija u očima nautičara. Prikaz regate na svjetskim medijima vrlo je dobra promocija za turističku destinaciju i njezinu ponudu, veliki broj gledatelja i sudionika u regatama dobri su potrošači. Veliki potencijal regata može se iskoristiti izvan glavne turističke sezone te ujedno doprinijeti dobrobiti turističke destinacije u vremenu kada su kapaciteti neispunjeni i većina poslovanja u turizmu stagnira.

7.2 Ponuda Aci marina

Kako bi olakšali prijavu i plaćanje usluga, sustav Aci marina uveo je online rezervacije i vlastitu mobilnu aplikaciju. Online rezervacije (booking) služe za rezervaciju veza unutar Aci marine tijekom plovidbe, isto se može izvršiti putem pametnih telefona, tableta, prijenosnih računala. Takva tehnologija uvelike olakšava proces rezervacije vezova te povećava osjećaj sigurnosti kod nautičkih turista. Rezervacijom veza, ako postoje slobodni kapaciteti unutar odabrane marine, izbjegava se „overbooking“ marina. Internetska domena za rezervacije dostupna je na 4 svjetska jezika te uvođenjem iste smanjuje se gužva na recepcijama marina tijekom glavne turističke sezone, kada su kapaciteti maksimalno popunjeni. Osim rezervacije veza, moguće je putem web stranice i internet bankarstva izvršiti uplatu određene usluge, pritom se izbjegava nepotrebno čekanje na recepcijama i povećava se efikasnost marina. Pojedinaac koji je izvršio rezervaciju te uplatu usluga putem web stranice može uploviti i isplivati iz marina u ranim jutarnjim satima bez posjećivanja recepcije marine.

Aci-ju su gosti na prvome mjestu te radi podizanja osjećaja zadovoljstva istih ulaže se veliki trud i sredstva, jedan od načina kako turistu nautičaru pružiti više od samo veza za brod je interakcija s njime odnosno konstantna razmjena informacija. S ciljem ispunjavanja želja i potreba pojedinca i što više moguće mu se približiti, stvorena je mobilna aplikacija „Aci app“. Od 2018. godine aplikacija je dostupna besplatno te pruža gostima marina informacije o: popunjenosti marina, sadržaju koji se nudi unutar istih, vremenska prognoza za plovidbu koja se svakodnevno ažurira. (Časopis Aci No.1). Cilj aplikacije je pojednostavljenje korištenja usluga unutar sustava Aci marina te pružanje novih mogućnosti kao što je grupiranje više plovila na jednog korisnika (vlasnika) i praćenje stanja rezervacija i vezova u realnome vremenu. Navedeno vrlo je pogodno za čarter poduzeća koja posjeduju veći broj brodova raspoređenih unutar nekoliko Aci marina diljem Jadrana, praćenje istih prije uvođenja aplikacije „Aci app“ bilo je vrlo zahtjevno.

Aplikacija se u budućnosti može dalje razvijati te ona otvara nove mogućnosti, ograničenja iste je isključivo ljudska mašta. Kvalitetnom primjerom adekvatnih i suvremenih tehnologija utječe se na rast i razvoj nautičkog turizma koji može ekspandirati brže nego ikada prije zahvaljujući istima.

7.3 SWOT analiza (Slabosti i prijetnje nautičkog turizma) na primjeru Aci-ja

Renovacija Aci marine Rovinj primjer je kako podizanje kvalitete usluge popraćeno s previsokim cijenama može uzrokovati veliki neuspjeh. Velika ambicija i samouvjerenost često uzrokuju pozitivne rezultate no isto se ne može reći na primjeru gradnje nove Aci marine Rovinj, popunjenost marine nije dosegla ni blizu planirane rezultate te mnogi za to krive upravu Aci-ja i krivi strateški potez odnosno kriva predviđanja. Prateći suvremene trendove Aci je 2017. godine započeo rekonstrukciju marine Rovinj koja je sagrađena 1984. godine, poslovala vrlo je dobro, cijene su bile konkurentne na tržištu, kvaliteta zadovoljavajuća i popunjenost bi dosegla maksimum tijekom glavne turističke sezone. Uprava Aci-ja uzimajući u obzir nove trendove u nautičkom turizmu donjela je odluku kompletne rekonstrukcije marine, marina je sagrađena po najsuvremenijim svjetskim standardima, dizajn prevladava zajedno s primjenom suvremenih tehnologija u svim sektorima. Nautičke usluge podignute su na novu razinu, povodom trenda povećanja dužine brodova u nautičkom turizmu Aci se odlučio na smanjenje cjelokupnog broja vezova te povećanje dužine pojedinog veza. Strateški potez opravdavala je činjenica da se većim brodovima može više naplatiti usluga unutar marina, odnosno manje brodova unutar pojedine marine s većom dobiti poduzeća. Marina je sagrađena s najvećom kategorizacijom te jedina je u Hrvatskoj s oznako 5 sidra, cilj takvog poteza je privlačenje gostiju veće platežne moći. Nova marina posjeduje: ugostiteljski objekt, trgovinu nautičke opreme, trgovinu prehrambenih proizvoda, trgovine nautičkih robnih marki, wellness, urede za prodaju luksuznih brodova i agenciju za luksuzni charter. Iz navedenog može se zaključiti kako ciljno tržište nove marine moraju biti pojedinci velike platežne moći, malim brodovima i jeftinijim vezovima nema više mjesta u gradu Rovinju koji se neprestano razvija te ostvaruje vrlo dobru reputaciju na svjetskom turističkom tržištu. Tranzitni vezovi unutar Aci marine Rovinj značajno su povećani, njihov prihvatni kapacitet trenutno iznosi 35 metara, takav brod spada u vrlo skupe jahte kojih nema mnogo na Jadranu. Prosječna dužina jahte u marini Rovinj je 17 metara, prije renovacije iste ta brojka je bila značajnije manja (11 metara) no mora se uzeti u obzir tadašnja popunjenost marine tijekom čitave godine te sadašnje loše stanje unutar iste nakon renovacije.

Aci marina Rovinj posjeduje 192 veza u moru, maksimalna duljina veza namijenjena za godišnji vez iznosi 35 metra, maksimalna dužina broda za dnevni vez odnosno za tranzite iznosi 100 metara (Časopis ACI No.1). Odlukom povećanja prosječne dužine brodova koji borave unutar marine tijekom cijele godine uskratio se prihvatni kapacitet manjih brodica koje su bile prisiljene usluge marina potražiti u susjednim Aci marinama ili kod konkurenata. Takvim strateškim potezom izgubljen je veliki broj lojalnih gostiju koji su godinama s vlastitim brodovima dolazili u Rovinj, postoji mogućnost ugovaranja godišnjeg veza za brodove koji su kraći od 11 metara pod uvjetom da plate cijenu za brod od 11 metara. Cijene Aci marine Rovinj najveći su problem i uzrok nepopunjenosti iste, cijene usluga koje se nude unutar marine višestruko su veće od susjednih Aci marina grada Umaga i Pule. Tijekom ljetnih mjeseci kada je marina po planovima trebala biti maksimalno popunjena, kapaciteti iste nisu dosegli ni polovicu planiranog, mnogi nautičari su se požalili na previsoke cijene te odlučili brodove premjestiti u drugu marinu. Kvaliteta usluge u Aci marini Rovinj na visokoj je razini no nije usklađena s početnim projektom, marina ne posjeduje dizalicu što uzrokuje nemogućnost servisiranja broda. U slučaju vremenskih neprilika i nesreća, marina nema mogućnost spašavanja broda od potopljenja. Osim što su cijene tranzitnih i godišnjih vezova vrlo velike, troškovi najamnine trgovina također prelaze granicu isplativosti poslovanja. Trgovine "brendirane" odjeće nakon neuspjele turističke sezone odlučile su završiti s vlastitim poslovanjem te napustiti prostore Aci marine, dolaskom zimskih mjeseci kada turizam u Rovinju stagnira uviđaju se napuštene prostorije u samoj blizini recepcije marine, takav propust menadžmenta Aci-ja utječe na reputaciju marine i vidljivo loše rezultate.

Neadekvatna komunikacija između najmodavca i najmoprimca te nemogućnost stvaranja dogovora oko smanjenja cijena najamnina prostora uzrokovalo je vrlo lošu situaciju u kojoj se Aci marina Rovinj trenutno nalazi. Ulaganje u dizajn okoliša marine i stavljanje naglaska na unikatnost iste dovelo je do propusta u samoj organizaciji i poslovanju marine. Brojke pokazuju da je prethodna marina Rovinj poslovala bolje od novosagrađene bez obzira što je ona bila 30 godina stara te nije bila u skladu s svim svjetskim trendovima. Iz navedenog se mogu uočiti prijetnje i slabosti neadekvatnog razvoja nautičkog turizma, takav se scenarij mora spriječiti u budućnosti nautičkog turizma Republike Hrvatske pod svaku cijenu.

Veliki potencijal kojeg ima Aci marina Rovinj, mora u budućnosti biti bolje iskorišten, razina cijena mora postati konkurentna na tržištu nautičkog turizma. Zanemarivanje problema može stvoriti samo veće poteškoće u razvoju nautičkog turizma, potrebno je stimulirati turiste na ponovno korištenje usluga koje marina nudi. Potrebno je usredotočiti se na želje pojedinca i poslušati primjedbe i savjete korisnika usluga i zaposlenika unutar marine. Ljudski faktor od iznimne je važnosti u turizmu, ljubaznost personala unutar marine Rovinj na vrlo je visokoj i profesionalnoj razini. Stvaranjem novih cjenika i nove ponude koja je u skladu s potražnjom na tržištu moguće je očekivati porast turističkih dolazaka u grad Rovinj, što bi imalo pozitivan utjecaj na cjelokupnu turističku destinaciju i lokalno stanovništvo.

Potencijal novo uređene marine Rovinj je velik, kvalitetnim marketingom i suradnjom s raznim organizacijama i turističkim poduzećima kao što je Maistra, moguće je ostvariti zavidne rezultate. U sklopu Aci marine Rovinj sagrađen je Grand hotel park u vlasništvu poduzeća Maistra d.d., suradnja s istim značila bi povećanje čarter turizma te prikupljanje potencijalnih kupaca brodova i korisnika usluga koje marina nudi. Prezentacije, manifestacije i kongresi neophodni su u razvoju objekta u sektoru turizma, marina nije iznimka, kvalitetno upravljanje uprave poduzeća ACI i menadžmenta može podići poslovanje i dobar glas marine na razinu koja je do prije nekoliko godina bila nezamisliva. Svi preduvjeti za navedeni razvoj su ispunjeni no krivi strateški potez odnosno neadekvatna analiza tržišta i platežne moći ciljanog tržišta, skupo je koštalo Aci marinu Rovinj te je njezin razvoj prešao u fazu stagnacije iz kojeg mora što prije moguće izaći.

Poslovanje marine unutar turističke destinacije koja godinama osvaja titulu šampiona turizma u Republici Hrvatskoj od iznimne je strateške važnosti za razvoj turističke ponude lokacije. Velika koncentracija turista i sve veća želja za selektivnim oblicima turizma unutar turističke destinacije mora biti zadovoljena, Rovinj je geografski pogodno smješten na istarskoj obali, no destinacija više nema gdje širiti marine namijenjene turizmu, upravo je zato poslovanje Aci marine najvažniji i presuđujući faktor razvoja nautičkog turizma u gradu Rovinju i široj okolici, važnost iste dostiže i razinu Mediterana.

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Čisto more • Prirodne ljepote • Povoljna klima • Krajolik • Nautička infrastruktura • Atrakcije • Prometna povezanost • Geografski položaj • Sigurnost plovidbe 	<ul style="list-style-type: none"> • Skromna ponuda dodatnih usluga • Nedostatak vezova • Ograničenost širenja kapaciteta nautičkih luka • Zastarjele luke • Vrlo loš zabavni program za nautičare • Nedostatak regata
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje infrastrukture • Plasiranje ponude na nova turistička tržišta • Stvaranje ponude po mjeri turista svih životnih dobi • Povezivanje s drugim selektivnim oblicima turizma (eko-turizam i kulturni turizam) 	<ul style="list-style-type: none"> • Onečišćenje voda • Neodrživi razvoj • Pad konkurentnosti • Politička situacija unutar zemlje • Uvođenje restrikcija turističkih putovanja kao posljedica covid-19 virusa • Visoke cijene

Izvor: Izrada autora prema časopisu Aci No.1

Iz tablice se mogu uočiti prijetnje i slabosti nautičkog turizma koje se moraju spriječiti kako bi razvoj nautičkog turizma protekao bez prepreka. Tablica je sastavljena na primjeru poduzeća Aci i lanca marina koje isti posjeduju duž Jadranske obale.

8. Prijetnje nautičkom turizmu

8.1 Negativni utjecaj razvoja nautičkog turizma

Kao i kod drugih selektivnih oblika turizma, razvoj nautičkog turizma za sobom snosi određene posljedice koje su uzrokovane ekološki neosviještenim turistima i turističkim zajednicama koje ne posluju adekvatno. Posljedice koje razvoj nautičkog turizma može imati nad turističkom destinacijom jesu sljedeće: (K. Dogan, T. Mršić 2013)

- Narušavanje pejzaža (kako bi se marine i prateća infrastruktura mogle izgraditi uništava se morska obala, sječu šume i zauvijek se narušuju prirodne ljepote lokacije)
- Zagađenje voda (posljedica rada marina i plovidbe brodova)
- Zagađenje zraka (posljedica rada pogona brodova)
- Zagađenje zemlje (prekomjerni otpad)
- Uništavanje biološke raznovrsnosti (ugrožavanje prirodne ravnoteže ribljeg fonda)
- Narušavanje života domicilnog stanovništva (gužve, buka, podizanje razine cijena)

Provođenje održivog i odgovornog turizma jedini je način za osigurati kvalitetan i uspješan razvoj nautičkog turizma na globalnoj razini. Negativni učinci istog moraju se smanjiti na minimum kako bi se turistička destinacija mogla snositi s promjenama i adaptirati novim svjetskim trendovima bez posljedica. Kvalitetnom suradnjom investitora i lokalne samouprave mogu se postići zavidljivi rezultati. Korištenjem novih

tehnologija i izgradnjom gatova na čeličnim "pilotima" koji ne utječu na morske struje i pritom ne ometaju i zaštićuju riblji fond moguće je provoditi održivi razvoj nautičkih marina.

8.2 Posljedice pandemije Covid-19

Cijeli svijet trenutno osjeća posljedice pandemije koja se neprestano širi, oduzima živote i stvara strah u populaciji. Većina grana gospodarstva stagnira, naročito turizam koji je vrlo osjetljiva grana, trenutna situacija nije dobra te postoji veliki rizik da se turistička sezona 2020.godine ne ostvari na globalnoj razini.

Grafikon 4. Pad dionica Aci d.d. kao posljedica pandemije covid-19

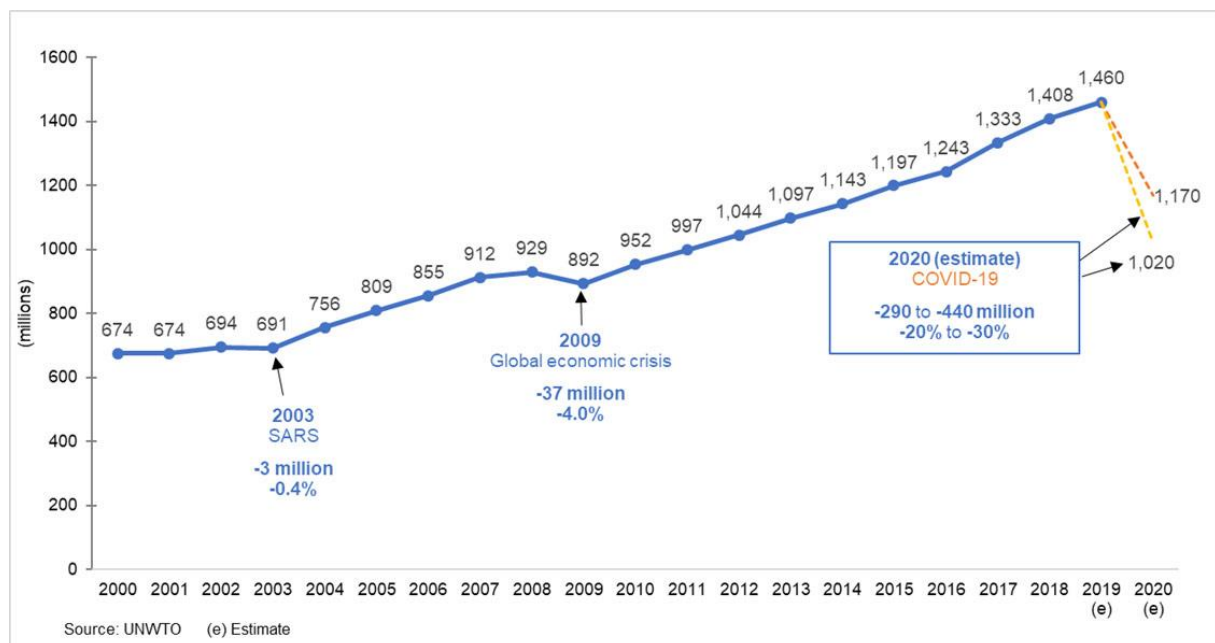
Izvor: Aci povijest cijena, dostupno na: <https://www.mojedionice.com/trg/IzvPovijestCijena.aspx?sifSim=ACI-R-A&perDug=1q> datum posjete: 2.4.2020

Grafikon prikazuje pad vrijednosti dionica Aci d.d. prikazana u tisućama kuna u rasponu od 5500 kn do 7500 kn u vremenskom razdoblju od 05.04.2019 do dana 5.4.2020., iz slike su vidljive drastične posljedice koje Covid-19 ima nad nautičkim turizmom. Cijena dionica mogle bi neprestano padati ako se širenje pandemije ne spriječi prije nadolazeće turističke sezone.

Nautički turizam koji se bazira samo na tranzitnim vezovima i kružnim putovanjima ne može opstati u ovakvim izvanrednim situacijama, potrebno je razviti sve sektore nautičkog turizma te ne zanemariti domaće potencijalne korisnike nautičkih usluga.

Grafikon 5. Predviđanje turističkih putovanja u 2020.godini

Izvor: UNWTO, procjena utjecaja covid-19 na međunarodni turizam, dostupno na: <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism> datum posjete: 2.4.2020

Grafikon prikazuje utjecaj covid-19 na svjetski turizam, uspoređujući s "SARS-om" i globalnom ekonomskom krizom, pandemija koja je trenutno prisutna u svijetu mogla bi imati drastično veće posljedice na svjetsku ekonomiju.

U situacijama kada se međudržavni granični prijelazi zatvaraju, potrebno je maksimalno iskoristiti domaći turizam kako bi se prikupila financijska sredstva za isplatu plaća radnicima s ciljem očuvanja radnih mjesta. Nemoguće je s sigurnošću

planirati turističku sezonu 2020. godine te pritom postoji mogućnost da ni domaći turizam neće moći poslovati kao mjera zaštite od širenja virusa.

Svjetski lideri razgovaraju o mogućnosti zatvaranja granica vlastitih država kako bi spriječili širenje korona virusa, postoje pozitivne i negativne strane takvim strateškim potezima. Pozitivna strana je smanjenje rizika i mogućnosti proširenja virusa diljem svijeta, negativan učinak bio bi stagnacija turizma na svjetskoj razini, dok se ne pronade lijek za navedeni virus.

Turistička sezona se približava dok nautički turizam stagnira, brodovi namijenjeni iznajmljivanju odnosno čarteru ne isplovljavaju iz luka. Unutar Republike Hrvatske postotak brodova namijenjenim čarter turizmu unutar nautičkih marina iznosi 26%, gotovo svi ti brodovi trenutno ne isplovljavaju iz marina. Kako bi zaposlenici mogli zadržati vlastito radno mjesto, vlasnici čarter poduzeća traže financijsku pomoć od države u iznosu od 4000 kn, radnici su prisiljeni ostati kod kuće, trenutno Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture razmatra nove mjere pomoći istima. Mjere pomoći i potpore su također potrebne marinama koje državi moraju plaćati koncesije za korištenje pomorskog dobra, a trenutno nemaju primanja ili su ista vrlo mala.

Nautička sezona prijašnjih godina započinjala je u travnju, ova godina vrlo je specifična, a nautički se turizam trenutno nalazi u velikim poteškoćama.

Gubitak kojeg snose poduzeća koji se bave iznajmljivanjem brodova trenutno je na razini od 100%, troškovi vezova u marina su stalni a primanja nema, u mjesecu ožujku zabilježen je vrlo veliki pad u turističkim dolascima u razini od 65% manje uspoređujući s podacima iz 2019. godine.

U prvom tjednu travanja turistički dolasci su za 97% manji naspram prošle godine, dolazak turista koji koriste usluge čarter turizma manji je za 88% tijekom ožujka, a početak travnja bilježi ogroman pad, čak 96% manje dolazaka nautičara. (<https://mmpi.gov.hr/>) datum posjete: 11.4.2020

Glavne emitivne turističke države poput Njemačke i Austrije razmatraju otvaranje granica tijekom nadolazećih tjedna, isto bi omogućilo početak turističke sezone u

Republici Hrvatskoj, vrlo je teško predvidjeti točno kada bi se granice mogle otvoriti, isto ovisi o padu broja zaraženih virusom covid-19.

Nadolazeća turistička sezona ne obećava dobre rezultate, kada i ako turistička sezona krene, Republika Hrvatska mora biti spremna maksimalno ju iskoristiti. U turizmu najviše će posljedice covid-19 osjetiti masovni turizam, turisti se ne žele okupljati u velikim skupinama kako bi izbjegli moguću zarazu virusom, selektivni oblici turizma imati će veliku prednost zbog malog broja korisnika usluga u istom vremenu, isto se može uočiti na primjeru iznajmljivanja broda gdje obitelj turista može ploviti brodom bez kontakta s drugim gostima.

9. Zaključak

U vrijeme kada se svjetski trendovi i turistička potražnja neprestano mijenjaju vrlo je zahtjevno razvijati turističku granu na održiv način, s godinama turisti postaju sve zahtjevniji, potražnja se uvelike razlikuje od one prisutne u prošlom desetljeću. S ciljem razvoja nautičkog turizam ponuda se mora prilagoditi potražnji, a za uspjeh na svjetskom turističkom tržištu neophodna je visoka razina kvalitete ponude, vođenje brige o okolišu i implementacija kreativnosti i inovativnosti s ciljem diferencijacije ponude koja se plasira na turističko tržište. Osim kvalitete ponude, zahtijeva se i velika opširnost iste, simultana suradnja više turističkih grana i uklapanje ponude drugih selektivnih oblika turizma u ponudu koju nautički turizam plasira na tržište neophodno je za daljnji razvoj. Renovacije i adaptacije zastarjelih luka omogućuju stvaranje nove ponude koja je u skladu s potrebama i željama turista nautičara, iste moraju zadržati realne cijene kako bi ostale konkurentne u "moru" ponuđača usluga. Osjetljivost nautičkog turizma naročito je vidljiva u trenutnoj izvanrednoj i nepredvidljivoj situaciji uzrokovana pandemijom covid-19, osim potrebnim mjerama opreza i sprječavanja širenja zaraze, nautički se turizam mora usredotočiti i na maksimalno iskorištavanje turističkih dolazaka nakon što pandemija prođe. Kao selektivni oblik turizma, za razliku od masovnog turizma koji podrazumijeva veliki broji gostiju u bliskom kontaktu, nautički turizam nudi idealno opuštanje bez velikih rizika zaraze boravkom u prirodi. Određeni sektori nautičkog turizma kao što je charter turizam u prednosti je nad kruzim turizmom i kružnim putovanjima, ali isto ne znači da se oni mogu zanemariti i pustiti da stagniraju, uspješan razvoj nautičkog turizma podrazumijeva podizanje razine kvalitete istovremeno s povećanjem opsega cjelokupne turističke ponude. Što očekuje turizam u narednim godinama i koje posljedice će covid-19 ostaviti ne može se previdjeti, kao i sve gospodarske grane tako se i turizam mora prilagoditi izvanrednoj situaciji.

Osim što su brodovi vrlo cjenjeni na tržištu i cijene vezova u marinama nisu pristupačne svima, servisi za navedene brodove mogu biti jako skupi. Prateće ponude unutar marina i suhih vezova koje nude ponudu servisa i održavanja brodova razvijaju se povećanjem broja nautičkih turista. Problem kod razvoja nautičkog turizma je u neravnoteži prirode i ljudsko stvorenih građevina i infrastrukture, većina svjetskih luka imaju poteškoće radi primanja velikog broja brodova, potražnja neprestano raste a ponuda je zaostala u prošlom desetljeću. Nemogućnost širenja postojećih luka ograničava brzinu i mogućnosti razvoja ponude pa tako i cjelokupnost nautičkog turizma.

Nautički turizam nemoguće je razvijati bez adekvatne organizacije pratećih tijela na državnoj i međunarodnoj razini, potrebno je determinirati mogućnosti širenja nautičkih luka primjenjujući pritom načela održivog razvoja. Takav oblik turističke ponude usko je povezan i s cestovnom i zračnom infrastrukturom.

Prosječna se dužina broda s godinama povećava, proporcionalno se povećava i potražnja za marinama s kapacitetom vezova za duže brodove koje ujedno nude i dodatne usluge. Turisti današnjice vrlo su zahtjevni, standardi kvalitete moraju biti vrlo visoki kako bi se želje i potrebe nautičara mogle zadovoljiti s ciljem ponovnog povratka turista u turističku destinacije i korištenje usluga nautičkog turizma uz profitiranje i ostalih grana gospodarstva. Moderno opremljeni brodovi zahtijevaju specijalizirane servise i visoko obrazovane skipere koji mogu servisirati i upravljati takvim brodovima. Nedostatak zabavnog sadržaja i iznad prosječnih ugostiteljskih objekata, slabosti su nautičkog turizma Republike Hrvatske, bez razvoja istih ne može se ni nautički turizam razvijati kako bi trebao s obzirom na turističku potražnju i svjetske trendove.

Početna hipoteza rada koja glasi: "razvoj nautičkog turizma ostavlja vrlo pozitivne posljedice na cjelokupnu turističku destinaciju, iskorištavanje potencijala istog moglo bi revitalizirati lokaciju", može se potvrditi kao točna, u radu su navedeni mnogi pozitivni učinci razvoja nautičkog turizma. Dobrobiti od razvoja nautičkog turizma mnogo su veće od posljedica koje se ne mogu izbjeći, iz navedenog razloga smatram da je razvoj nautičkog turizma vrlo važan za turističku destinaciju i lokalno stanovništvo i da može oživiti lokaciju koja stagnira. Kvalitetnom implementacijom

navedenog poboljšava se gospodarsko stanje turističke destinacije, oplemenjuje se turistička ponuda i udovoljavaju se želje turista.

Hipoteza "za provođenje kvalitetnog razvoja nautičkog turizma potrebno je voditi računa o zaštiti prirode i održivom razvoju" potvrđena je izradom ovog rada. U turističkoj ponudi vrlo su bitne prirodne ljepote, narušavanje istih radi izgradnje novih luka smanjilo bi turističku potražnju za tu turističku destinaciju. Održiv razvoj postao je primaran faktor razvoja svih oblika turizma, turisti su vrlo osjetljivi na zagađenje okoliša i uznemiravanje životinja. Potrebno je razviti nautički turizam u smjeru zaštite flore i faune, neometanja životinja i korištenje obnovljivih izvora energije.

Zaključuje se da je cilj razvoja nautičkog turizma obogatiti turističku ponudu i s posebnim naglaskom na povećanje dobiti, pritom se ne smije zanemariti održivost razvoja kako bi današnje generacije mogle ostaviti nautički turizam budućim generacijama s opširnijom i kvalitetnijom ponudom od one koje su oni naslijedili od njihovih predaka.

Literatura

Knjige:

Dulčić, A. (2002).; „Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma“, Ekokon d.o.o., Split.

Dogan, K. i Mršić, T. (2013): „ Očuvanje prirodnih resursa nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj“,. Pomorski zbornik, Rijeka

Gračan, D., (2006.), “Strateško promišljanje razvoja nautičkog turizma u Hrvatskoj”, Tourism and Hospitality Management, Vol. 12, No. 1, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija.

Ivošević, D. (1995): Nautički turizam Hrvatske, vlast. Izd , Novigrad.

Luković, T., Gržetić, Z. (2007): Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i Europskog dijela Mediterana, Hrvatski hidrografski institut (HHI), Split.

Peručić, D. (2013): Cruising – turizam, razvoj, strategije i ključni nositelji, Sveučilište u Dubrovniku – Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Dubrovnik.

Članci:

Aci No.1 Izdavač: Adriatic Croatia International Club, za djelatnost marina d.d.

Internet izvori:

<http://www.iztg.hr/hr/institut/tomas-naudtika/> datum posjete: 10.4.2020

<https://gov.hr/moja-uprava/promet-i-vozila/dozvole-za-upravljanje-vozilima/dozvola-za-voditelja-brodice/1660> datum posjete: 10.4.2020

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200107-1> datum posjete: 10.4.2020

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm datum posjete: 14.4.2020

Središnji državni portal RH <https://gov.hr/moja-uprava/promet-i-vozila/dozvole-za-upravljanje-vozilima/dozvola-za-voditelja-brodice/1660> datum posjete: 10.4.2020).

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm Datum posjete: 14.4.2020

(<https://www.np-brijuni.hr/hr/nautika> datum posjete: 10.4.2020).

http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2018/TOMAS-Ljeto-prezentacija-2017-06_02_2018-FIN.pdf datum posjete: 14.4.2020

<http://iztg.hr/UserFiles/File/Narudzbe/2017-Tomas-nautika-JAHTING.pdf> datum posjete: 14.4.2020.

(https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_02_13_433.html) datum posjete: 14.4.2020.

<https://mmpi.gov.hr/UserDocImages/arhiva/Strategija%20razvoja%20nautickog%20turizma%20HR%201.pdf> datum posjete: 14.4.2020.

(<https://mint.gov.hr/vijesti/aci-marinama-uruceni-iso-certifikati-za-sustave-upravljanja-kvalitetom-okolisem-te-energijom/14308>) datum posjete: 14.4.2020.

(https://mint.gov.hr/UserDocImages/arhiva/151022_AP-%20nauticki-www.pdf) datum posjete: 10.4.2020.

(https://mint.gov.hr/UserDocImages/arhiva/151022_AP-%20nauticki-www.pdf) datum posjete: 10.4.2020.

(<https://www.crosailingacademy.com/skipper-academy/>) datum posjete: 10.4.2020.

(<https://www.dzs.hr/hrv/DBHomepages/Turizam/metodologija.htm>) datum posjete:
14.4.2020.

<https://www.mojedionice.com/trg/IzvPovijestCijena.aspx?sifSim=ACI-R-A&perDug=1g> datum posjete: 2.4.2020.

<https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism> datum posjete: 2.4.2020.

(<https://mmpi.gov.hr/>) datum posjete: 11.4.2020.

Popis tablica i grafikona

Grafikon 1. Prikaz sezonskog karaktera turizma (mjesečna raspodjela ukupnog broja dolazaka i noćenja u turističkim smještajnim objektima, EU-28, 2018god.).....	9
Tablica 1. Upotreba stalnih i tranzitnih vezova u RH tijekom 2017.god.....	10
Tablica 2. Podjela luka nautičkog turizma u Republici hrvatskoj po županijama 2017.god.....	15
Grafikon 2. Izvori informacije turista u vezi turističkih planiranja.....	27
Grafikon 3. Postotak unajmljivanja plovila prema vrsti čartera u Republici Hrvatskoj.....	35
Tablica 3. Prednosti i mane nautičkog turizma na Jadranu.....	40
Tablica 4. dionici u razvoju nautičkog turizma RH.....	43
Tablica 5. SWOT analiza Aci-ja.....	55
Grafikon 4. Pad dionica Aci d.d. kao posljedica pandemije covid-19.....	57
Grafikon 5. Predviđanje turističkih putovanja u 2020.godini.....	58

Sažetak

Pomorstvo je imalo vrlo veliku ulogu u razvoju čovječanstva kakvoga danas poznajemo, takvu vrlo važnu ulogu ima i nautički turizam u sklopu razvoja svjetskog turizma i gospodarstva određene zemlje. Za razvoj nautičkog turizma potreban je izlaz na moru, rijeci ili jezeru, povoljni klimatski uvjeti i razvijena prometna i pomorska infrastruktura zajedno s prihvatnim kapacitetom. Iako iziskuje ispunjenje zahtjevnih preduvjeta, danas je nautički turizam jedan od najperspektivnijih selektivnih oblika turizma. Nautički turizam i njegov razvoj imaju ograničenja i mogu snositi posljedice ako se istome ne upravlja na održiv način s ciljem zaštite okoliša i pejzaža. Nautički turizam Republike Hrvatske kroz godine intenzivno se razvijao, do najvećih promjena prateći globalne trendove, mora tek doći, no one će biti u zakašnjenju nekoliko godina ovisno o trajanju pandemije covid-19. Turisti postaju sve zahtjevniji, ponuda mora biti krojena po mjeri turista kako bi se želje i očekivanja istih ispunile, formiranje dodatne ponude putem suradnje selektivnih oblika turizma, neophodno je za razvoj nautičkog turizma. Edukacija zaposlenika u nautičkom turizmu omogućava podizanje razine kvalitete ponuđenih usluga, istim se povećava i zadovoljstvo turista koji šire dobar glas o turističkoj lokaciji. Nautički turizam može oživjeti lokacije koje nemaju razvijeno gospodarstvo, omogućava otvaranje novih radnih mjesta, širi dobar glas o lokaciji i unapređuje živote lokalnog stanovništva.

Ključne riječi: nautički turizam, razvoj, Republika Hrvatska

Summary

Maritime affairs had an important role in the evolution of mankind, similarly important is nautical tourism as a part of the ongoing development of world tourism and state economies. For nautical tourism to exist and grow there are certain preconditions needed such as access to the sea, river or lake, favourable climatic conditions, a well-developed transport and maritime infrastructure and lastly eligible capacity. Regardless the nautical tourism today is one of the most promising selective form of tourism. Nautical tourism and the development of it have limitations and are subject to consequences in case they aren't being managed in a sustainable way aimed at protecting the environment and surrounding landscapes. Nautical tourism of Croatia has been intensely growing while following the world trends. However, the biggest changes are yet to come, especially considering the impact the current pandemic covid-19 will have and certainly slow down the further development. The clientele, tourists, are becoming more demanding and the supply must be tailor made to fulfill all expectations. The formulation of supply through cooperation of different branches of tourism is essential for the growth and further development of nautical tourism. Employee education allows for raising the level of quality of offered services, while it also helps raise the guest's satisfaction who then serve as messengers building the good reputation of the tourist destination. It is possible to revive sites and locations through nautical tourism, especially those which don't have a well-developed economy, since it allows new jobs to open and also improves the quality of life of local population.

Key words: nautical tourism, development, Croatia